

NRF

Noua Revistă Filologică

Revistă de știință, cultură și civilizație

Anul V, nr. 1-2 (9-10), 2014

NRF

Noua Revistă Filologică

Revistă de știință, cultură și civilizație Anul V, nr. 1-2 (9-10), 2014

Fondator: Universitatea de Stat "Alecu Russo" din Bălți, Republica Moldova

Co-fondator: Editura Cartier

Colegiul de redacție:

Co-directori: Gheorghe POPA, Gheorghe ERIZANU

Redactor-șef: Nicolae LEAHU

Redactor-șef adjunct: Ala SAINENCO

Redactori: Cristina IRIMIA (pentru textul în limba engleză),

Elena MOCANU-LĂCUSTĂ (pentru textul în limba română)

Tehnoredactor: Rodica CINCILEI

Consiliul academic:

Uldanai BAHTIKIREEVA (Moscova, Rusia)

Boguslaw BACULA (Poznań, Polonia)

Ion BĂRBUȚĂ (Chișinău, Republica Moldova)

Eliza BOTEZATU (Chișinău, Republica Moldova)

Alexandru BURLACU (Chișinău, Republica Moldova)

Mihai CIMPOI (Chișinău, Republica Moldova)

Iulian COSTACHE (București, România)

Mircea A. DIACONU (Suceava, România)

Irina HALEEVA (Moscova, Rusia)

Ofelia ICHIM (Iași, România)

Iulia IGNATIUC (Bălți, Republica Moldova)

Vidas KAVALIAUSKAS (Vilnius, Lituania)

Maria ȘLEAHTIȚCHI (Chișinău, Republica Moldova)

Galina LUKIANOVA-IVANOVA (Moscova, Rusia)

Eugeniu MUNTEANU (Iași, România)

Maria PLIUȘCI (Kiev, Ucraina)

Josef Maria SALLA VALLDAURA (Lleida, Spania)

Elena SIROTA (Bălți, Republica Moldova)

Libuše VALENTOVÁ (Praga, Cehia)

Rudolf WINDISCH (Rostock, Germania)

Redacția a respectat ortografia autorilor.

Textele sînt avizate de doi recenzenți. Redacția își rezervă dreptul de a decide asupra oportunității publicării materialului oferit de colaboratori, precum și de a solicita autorilor modificările sau completările considerate necesare. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Revistă trimestrială

Tipar: Presa universitară bălțeană

Tiraj: 50 de exemplare

Adresa redacției:

Noua Revistă Filologică, str. Pușkin 38, Bloc 1, or. Bălți, 3100, Republica Moldova

Tel.: +373 231 52338 / +373 231 52 348

E-mail: noua.revista.filologica@gmail.com, nicolae_leahu@yahoo.com,

asainenco@gmail.com

CUPRINS

MIHAI CIMPOI – MINISTRU MOLDOVEAN AL CULTURII

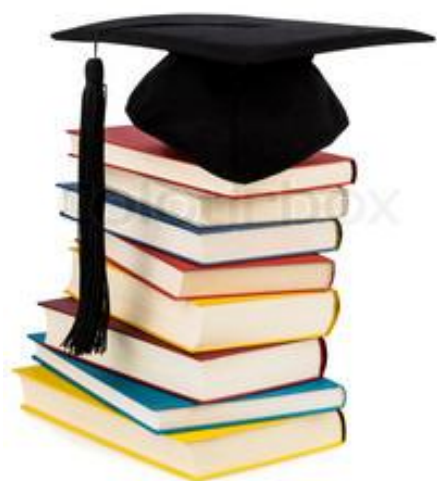
Nicolae Leahu, <i>Laude criticului</i>	3
Acad. Mihai Cimpoi, <i>Ora/ era modelelor</i>	9

STELIAN DUMISTRĂCEL – UN CERCETĂTOR AUTENTIC

Ala Sainenco, <i>Laudatio</i> pentru Profesoarul Stelian Dumistrăcel	13
Stelian Dumistrăcel, <i>Alocuțiune după acordarea titlului de «Doctor Honoris Causa»</i>	21
Rodica Zafiu, <i>Cuvînt de felicitare</i>	30
Gheorghe Chivu, <i>Profesorul STELIAN DUMISTRĂCEL, un specialist al comunicării științifice eficiente</i>	31
Ala Sainenco, <i>Interviu cu Stelian Dumistrăcel</i>	34

VLADIMIR BEȘLEAGĂ – PROMOTOR AL VALORILOR AUTENTICE

Maria Șlehtițchi, <i>Laudatio</i> pentru scriitorul Vladimir Beșleagă	40
Vladimir Beșleagă, <i>Alocuțiune după acordarea titlului de «Doctor Honoris Causa»</i>	45

MIHAI CIMPOI - MINISTRU MOLDOVEAN AL CULTURII

Laude criticului**Nicolae LEAHU**

Stimate Doamne Președinte al Senatului, doamnelor, domnișoarelor și domnilor, ne-am întrunit astăzi aici, într-un cadru de o solemnitate polivalentă, pentru a aduce omagiile comunității universitare bălțene unui reprezentant de seamă al literelor și al științei literare, al cărui nume, cunoscut de toți, vine să se adauge cu propria-i strălucire acelei pleiade de savanți și profesori, care au creat prestigiul titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Este vorba de scriitorul și omul de cultură Mihai Cimpoi, membru titular al Academiei Române, membru titular al Academiei de Științe a Republicii Moldova, reputat critic și istoric literar, filozof al culturii și gânditor social, președinte al breslei scriitorilor din Moldova, deputat în întiiul for democratic al fostei URSS, Congresul deputaților poporului (și, de fapt, inițiatorul *de drept* al prăbușirii acesteia), deputat de mai multe ori în Parlamentul Republicii Moldova sau, mai pe scurt, dar mai expresiv, cu o metaforă a academicianului Eugen Simion, „*stîlp*” al *vieții culturale din Basarabia*. Și nu numai, am adăuga, avînd în vedere ponderea efectivă a timpului petrecut de Mihai Cimpoi dincolo de Prut, de Milcov, dar și de Dunăre, în ultimele două decenii, ani în care mai reușea să fie, alături de George Soros, *cel mai bun ministru moldovean al culturii* de după încheierea mandatului domnului Ion Ungureanu. Ar fi suficient, în acest sens, să amintesc doar noua tranșă a Aleii Clasicilor din Chișinău, inaugurarea Centrului Academic „Mihai Eminescu”, deschiderea la Chișinău a cîtorva filiale ale unor prestigioase biblioteci din Țară, organizarea cîtorva duzine de colocvii și simpozioane, susținerea editării, acumularea și dirijarea unor masive fluxuri de carte către bibliotecile școlare sau comunale, înființarea revistei „Viața Basarabiei”, editarea buletinului „Mihai Eminescu” etc. etc.

Stimate Doamne Președinte al Senatului, doamnelor, domnișoarelor și domnilor, așa cum în continuare, conform uzanțelor unei laude academice, ar urma să prezint principalele repere ale vieții și activității omagiatului nostru, V-aș ruga să-mi îngăduiți să omit, pe cît e posibil, sunetul sec al cifrelor, al *limbajului notarial-administrativ*, cum îl numea Mihai Cimpoi însuși într-un memorabil *Curriculum vitae* redactat cu prilejul apariției *Biobibliografiei* Domniei Sale în anul 2002.

Născut în Larga Bricenilor în dimineața zilei de 3 septembrie 1942, „în zodia Fecioarei și în anul Calului”, în familia lui Ilie Cimpoi și a Anei Habureac-Cimpoi, viitorul academician a avut copilăria oricărui fiu de țăran, care, vrăjit de lumina cuvintelor, auzite de la părinți, profesori și consăteni sau descoperite în bucoavnele timpului, a ales *calea dezrădăcinării* (a „smulgerii din țăranie”, cum o numea Marin Preda fără niciun fel de dispreț – să reținem! – față de lumea din care provenea, dar cu aspirația de a-și asuma un viitor ce i-ar permite nu numai buna gestiune – *așezare în lume* – a propriei existențe, ci însăși izbăvirea întregului neam), un drum, prin urmare, al marilor rupturi ontologice, dar și unul al re-în rădăcinării spirituale, al unei continuități sublimate *în și întru* cuvânt.

Cu probe de critică literară încă de pe băncile școlii, dezvoltate la Universitatea de Stat din Chișinău, într-un climat ideologic deloc favorabil gândirii și gândirii critice în special, Mihai Cimpoi se consideră mai degrabă un autodidact. O și spune, fără înflorituri, în CV-ul din care am mai citat: „De fapt, Universitatea mea a fost Biblioteca Națională din Chișinău (fosta „Krupskaia”, poreclită de studenți „Femeia lui Lenin”).” Mihai Cimpoi împărtășește destinul puținilor solitari adevărați ai neamului românesc din Basarabia, care, în condiții de cumplită prigoană ideologică au avut revelația mîntuirii prin Carte. Îi mulțumim acum, pentru că a avut înzestrarea spirituală necesară, dar și promptitudinea de a se afla la locul potrivit ca să o primească întregă și să-i *evanghelizeze*, peste ani, și pe mulți dintre cei prezenți în această sală.

Hărțuit de regimul comunist, mai ales pentru că a mers, intelectualmente, mereu pe contrasensul paradigmei obedienței politice, Mihai Cimpoi a fost ținut de autorități, pînă la 45 de ani, departe de orice funcție însemnată la care ar fi putut pretinde prin pregătirea sa de excepție. În pofida acestui fapt, răbdarea și perseverența întru cunoaștere îi vor răsplăti, cu o rară generozitate, *neșansele* unui timp odios cu *șansele* unor împliniri ce trezesc admirație și invidie: n-ar fi neamul nostru un neam al „dreptei cumpene” cu două perechi de ghilimele, de această dată, dacă n-ar fi așa. Domnul academician Mihai Cimpoi le rezistă însă, cu o seninătate olimpică, amîndurora: sînt *fireștile* ingrediente ale *firii*, ale *fiișării*.

* * *

Scriam, cu o altă ocazie, că deși nu duce lipsă de comentarii, opera lui Mihai Cimpoi ar trebui să fie una din prioritățile discursului metacritic în Basarabia. Pe de o parte, pentru că această întinsă operă, de peste treizeci de volume de autor, nu a beneficiat, deocamdată, de cel puțin un *studiu de sinteză*, care să-i inventarieze, analitic – pe întreaga întindere – *ideile și impactul acestora* asupra vieții literare de la noi, iar, pe de altă parte, pentru că nu avem șanse reale să destrămăm *cețurile ontologice și beznele gnoseologice* (muuult

.....
mai vechi și decît momentul 1812!) fără a examina, cu un instrumentar la zi, opera personalităților reprezentative ale literaturii și culturii române din Basarabia. Acolo (sau... și acolo) am afla răspunsurile la simplele, dar insolubilele încă, pentru noi, întrebări: *cine sîntem?*, *cum sîntem?*, *de ce sîntem așa?* sau *altfel?* decît ne imaginăm ca cetățeni nelipsiți de imaginație.

Asemeni operei lui Ion Druță și Grigore Vieru, scriitorii care au marcat (și o mai fac, dar la alte cote de intensitate) proza/dramaturgia și poezia românească din Basarabia, opera lui Mihai Cimpoi ilustrează, poate în modul cel mai pregnant, calitățile și potențialitățile, dar și circumstanțele în care au evoluat critica și știința literară din Basarabia. A înțelege, prin urmare, revelațiile, dramele și sfîșierile interioare ale acestor opere/scriitori, ar însemna a cîștiga posibilitatea de a regîndi atît condiția creatorului și statutul „umanioarelor” în acest spațiu, cît și proiectele noastre pe termen scurt, cel puțin, dacă vom mai fi avînd, în genere, vreo idee de... viitor în afară de aceea – o boală națională mai curînd – de a ne vedea pe noi înșine cocoțați în toate funcțiile și în toate scaunele deodată.

Impunîndu-se încă înainte de debutul editorial ca o voce analitică sigură și fiind, în esență, întîiul *devotat* al criticii literare în Basarabia, Mihai Cimpoi nu-și va revendica niciodată reputația unui critic de temut (ca Gheorghe Mazilu sau Valeriu Senic, de exemplu, ale căror „desființări” s-au sleit odată cu uscarea vopselei tipografice). Totuși, *neutralitatea* atitudinii analitice a Domniei Sale a fost mai degrabă o stratagemă. Nu întîmplător i-a ținut cu atîta încrîncenare scrierile sub microscop Polifem Poligrafovici Șarikov. Îl trăda distincția (noblețea ostentativă, am putea spune) a texturilor sale. Se simțea de departe: criticul Mihai Cimpoi *vrea altceva*, are și un *program* discret, subversiv, chiar dacă presiunile ideologice l-au mai și abătut de la trebi. Nu și de la țintele strategice, însă.

Avîndu-l ca înaintemergător de luat în seamă doar pe Vasile Coroban (un critic instruit, bățios, dar și bătut; cu o capacitate de reacție cam greoaie, totuși), Mihai Cimpoi îi va da criticii românești din Basarabia un *limbaj nuanțat*, respirînd duhul unei – aproape inexplicabile, ca origine, la acea oră – culturi a expresiei. Pentru argoul proletkultist era chiar o lovitură de moarte. Comunicată calm și oarecum solemn, în eseurile lui Mihai Cimpoi *afirmația* funcționa, șupurindu-se pe dedesubt, ca o *negație*, strămutînd – într-un fel de noapte a peniței agile – ecartamentul limbajului critic în albia tradiției românești interbelice, larg deschise de G. Călinescu, încarnarea criticului prin excelență pentru omagiatul nostru de astăzi. Fără această insurecție critică, realizată, în fond, cu mijloacele subversivității, dar și într-o teribilă singurătate, cei mai mulți

.....
dintre comentatorii basarabeni de literatură ar fi găsit foarte greu calea către constituirea limbajului lor profesional.

La fel de importantă a fost repudierea (tacită, implicit programatică) a uscăciunii analitice și a schemelor interpretative proletcultiste, Mihai Cimpoi inventînd, din mers, un *ritual* al construcției și ornamentației discursului, al încondeierii policrome a observației critice, chiar dacă, într-un târziu, metoda va fi taxată (justificat, dar într-un alt context) drept *gongorică*. De Ion Simuț. Din punct de vedere istorico-literar, ea își jucase însă rolul, ridiculizînd limbuția primitivă și pauperitatea imaginației baronilor realismului socialist. Pentru poporeni, gîndirea critică a lui Mihai Cimpoi trebuia “tradusă”, pentru oamenii de litere, însă, ea funcționa ca *model*. Andrei Țurcanu și Eugen Lungu își vor însuși creativ acest model, dezvoltîndu-l fie pe linia unei vehemente pamfletare (întîiul), fie pe cea a unor demonstrații erudite, cu accente ludico-ironice, cel deal doilea. Cu alte cuvinte, ca să fie cu adevărat, criticii basarabeni din ultimele trei-patru decenii s-au văzut nevoiți să se nască undeva pe la încrucișarea unor drumuri, ale, de exemplu, volumelor *Disocieri* cu... *Alte disocieri* sau ale lui Narcis cu... *Hyperion*.

Alt gest intelectual al lui Mihai Cimpoi, extrem de important pentru literatura română din Basarabia, constă în asumarea marilor valori ale literaturii și filozofiei universale, pe al căror fundal se vor proiecta scenele și mizanscenele actului de *re-întemeiere* (*pe cont propriu*, sublinia criticul) a literaturii române din Basarabia. Puse alături de suplele eseuri ale lui Mihai Cimpoi, „tratatele” proletkultsofilor își divulgau, flagrant, caracterul improvizat, sterila frăsuire metodologică și desăvîrșita lipsă de idei noi și de termeni de comparație. Intrarea lui Mihai Cimpoi în scena literară basarabeană obliga, așadar, o întreagă comunitate profesională, ori să-și remodeleze discursul, ori să abandoneze orice veleități analitice.

Cu eseul *Narcis și Hyperion* (1980), Mihai Cimpoi îl recitea pe Eminescu de la un nivel de înțelegere și practicare a poeziei moderne la care nu s-a ridicat nici pînă astăzi un alt critic din Basarabia. A adîncit și a completat acest eseu, transformîndu-l într-un grandios șantier eminescologic, din care nu lipsesc nici studiile de înaltă rigoare științifică, nici eseurile, nici cărțile de interviuri cu eminescologi și româniști din întreaga lume, nici o monumentală ediție Eminescu (în 8 volume), nici întocmirea unor impresionante corpusuri exegetice dedicate operei Luceafărului. Uluitor ca anvergură, elanul creator al criticului vertebra, brîncușian, spiritul românesc în Basarabia, legînd lutul suferinței și înstrăinării omenești de *tăria deasupra mișcătoarelor șesuri*. Exemplară, în ordine culturală, fie și reiterînd strădaniile lui Iorga și Noica de a situa în miezul incandescent al culturii române *un model al completitudinii*, acțiunea criticului

.....
 basarabean a structurat o mentalitate, stabilizînd-o mitopoetic, ontologic și epistemologic, dîndu-i o (nu o singură, ci una, cel puțin, una înaintea celor care se vor adăuga, în timp) certitudine: EMINESCU.

În jurul nucleului eminescian aveau, deci, să se organizeze celelalte valori, valorile literare ale Basarabiei (Ion Druță, Grigore Vieru, Vladimir Beșleagă, Vasile Vasilache, Aureliu Busuioc etc.). Un proiect... utopic, riscant, pentru că deforma *realitatea canonică* în absolut, dar singurul util și posibil – în anii '60-'80 – în fața pericolului atomizării ființei naționale. Criticul își asumă acest proiect cu întreaga spaimă a intelectualului față de goluri, față de proliferarea Nimicului, scriind în continuare consistente volume despre opera lui Ion Druță, Grigore Vieru, studii și articole despre toți cei care se înscriau prin opera lor în sistemul literar eminescocratic. Este viziunea unui *canon provizoriu*, canonul care se va topi în MARELE, în adevăratul CANON, cînd va fi (dacă va fi) să fie... Iată de ce, cînd îl nemulțumea ceva la un autor de top (*secund*, să nu uităm), criticul nu ceda ispitei de a(-l) amenda, ci îi învăluia „greșurile” în efuziuni lirice, luîndu-le, ocrotitor, alături de izbînzi, sub aripă. Amendabilă desigur, ea însăși, în alte părți și în alte împrejurări, această tactică avea, totuși, la Mihai Cimpoi o adîncă rațiune critică. Între a descoperi sensuri și a căuta noduri în păpurișul semnelor, într-o “zonă” literară abia ridicată din genunchi, Cimpoi alege prim-planurile, le dă îndelungi tîrcoale (ca Moș Mihail, nucului), le contemplă, decupînd și comentînd marile simboluri, arhetipurile de maximă relevanță estetică, etică și națională. Nu-i vorbă, îl bucură și *frumusețile*, nu le cultivă însă demonstrativ, chiar dacă el însuși nu-și refuză, adeseori, și *jocul pur*. (O cercetare critică ar dezvălui un feeric tablou în acest sens).

Un anumit frison heliadesc (“Scrieți, scrieți, băieți!”) îl îndeamnă să încurajeze scrisul pe un front larg, mîngîind apostolicește în stînga și în dreapta. Acest (străvechi) întemeietor mod de a înțelege emulația va da, într-un tîrziu, propriu-zisa emulație. Într-un spațiu literar deja constituit și ordonat. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* (1995 și alte 4 ediții) închide, *volens-nolens*, paranteza bătăliei literare cu Leviathanul bolșevic, noua realitate politică și culturală impunînd dezideratul integrării literaturii din Basarabia în spațiul literar matricial.

Mihai Cimpoi este unul dintre puținii basarabeni, care, construindu-și visul, l-a și văzut (măcar în parte) cu ochii. Cărțile ulterioare ale criticului (dedicate lui Lucian Blaga, Duiliu Zamfirescu, George Bacovia, Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu ș.a.) sînt acte critice în sine, de recuperare a unor autori despre care nu i s-a permis să scrie atunci cînd o dorise, dar și gesturi de autoinstituire profesională în spațiul criticii românești ca atare. Aici i se și probează caracterul de alergător de cursă lungă, de autor capabil să creeze și într-

.....
un context lipsit de emulație și într-unul arhiplin de oferte culturale. Și să rămână. Problema e dacă obiectul laudei noastre de astăzi este și receptat, în spirit, în strădania de a fi în cultură (chiar dincolo de așa-zisa recunoaștere publică) așa cum nu știu dacă – în afară de Eugeniu Coșeriu: pornind de la aceeași basarabeană, prispă, dar în alte condiții existențiale și intelectuale – a mai dorit-o vreun basarabean. Este, poate, pe punctul de la care începe să fie înțeles. Și urmat în spirit. Multă sănătate, domnule Profesor! Multe idei, multe cărți, mulți prieteni! Iar în ceea ce privește gândul acela de taină și de netaină, pe care îl rafinează de o viață cărțile Dumneavoastră, el se va împlini: e însuși destinul tuturor celor care străbat talazurile existenței pentru a se reîntâlni cu Ithaca. Vă mulțumim și Vă felicităm încă o dată cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat “Alec Russo”, un titlu recunoscând la Bălți, poate cu o anumită întârziere, contribuția Dumneavoastră de excepție la dezvoltarea științei literare românești. Felicitări!

Ora/ era modelelor

Acad. Mihai CIMPOI

Suntem – azi – total înfeudați *modelelor*. Am tot procedat la abstractizare, mânați de imperativele cunoașterii, ne-am îndepărtat de matriciala idee platoniciană, am considerat insuficient modelul arhetipal hegelian al iubirii și dialecticii, încât ne-am făcut prizonierii schemelor, conceptelor, arhetipurilor, prototipurilor. Modelul a înlocuit „Ideea”, trebuie să spunem împreună cu Noica: nu lășăm lumea așa cum este ea, cum se împăca Eminescu în disperare cu ea, ci o modelăm, ideea devenind idee de lucru.

Printr-o consultare elementară a unui DEX ne edificăm asupra deosebitului prestigiu pe care îl au modelele în felul nostru de azi de a gândi lumea și ființa. Model este un obiect de imitație, de reproducere în ceea ce privește forma, alcătuirea, și bineînțeles se sinonimizează cu moda, care face ravagii nu doar în vestimentație, ci și în muzică, literatură, artă, în gândire în genere. Recurgem mereu la un model după ceva sau după cineva, la reprezentări reduse ale unor obiecte, construcții, lucrări artistice; reproducem după un tip original, după un prototip serii întregi de obiecte. Modelul se confundă, sinonim, cu sistemul (teoretic, logic, matematic, material sau tehnic), care se constituie prin relaționare. Bineînțeles că *modelul economic* e cel care implică cea mai mare disciplină și rigoare logică (nu întâmplător se vorbește chiar de „legi de fier” în acest domeniu), iar modelul planetar servește ca schemă generală a mai multor structuri în care elementele sunt aranjate, concentric, în jurul nucleului.

Firește, DEX-ul omite atât de multe și variate semnificații, precum este modelul originar divin, de la care a pornit arta, precum este legea abstractă, universalul concret de la care pleacă, ne atenționează aceiași Noica, filosofia, precum este și modelul Ființei, adică ontologic, cu luminile și umbrele ei, precum sunt și modelele culturale.

Intrăm, astfel, într-o zonă postmodernă, postnietzscheană a relativizării, operată de un hessean joc cu mărgelile de sticlă, cu formele care-și caută conținutul, cu scheme care se vor sinteze, cu serii care visează să se înscrie într-o procesualitate, cu variații ce se pun sub semnul unității.

Azi-ul nostru postmodern atestă un proces general de relativizare a rolului modelului, căci i se opune deîndată antimodelul. Valoarea pune imediat la umbră altă valoare, tablele vechi sunt înlocuite, ca în *Așa grăit-a Zarathustra*, cu tablele noi, într-o furie a negării, zeflemisirii, „deconstruirii”, răstălmăcirii. Acțiunea răvășitoare a *nihilului* nietzschean poate fi urmărită mai cu seamă în domeniul artei și literaturii.

Harold Bloom ne oferă o reprezentare a istoriei poeziei ca un *teatru de război* care angajează *modelele*, pornindu-le unele împotriva altora prin reacții compulsive, înfruntându-le până la istovire. Modelele sunt identificate contrariilor, poeții cei mai puternici sau mai slabi au de suportat presiunea anxietății Influenței. Shakespeare, bunăoară, a fost bătut de Marlowe, respingând programatic calea bătută de acesta, parodiindu-l, luându-l în bășcălie, alungându-i umbra lipicioasă, de felul adevărat al spectrului tatălui ce-l urmărește pe Hamlet.

Relațiile intra-poetice se nutresc dintr-un revizionism furibund, nietzschean: „Influența Poetică – atunci când e vorba de doi poeți puternici, autentici – se produce întotdeauna printr-o rea citire a poetului înaintaș, un act de corecție creatoare care e în fapt și cu necesitate o interpretare greșită, o răstălmăcire. Istoria influenței poetice fertile, adică principala tradiție a poeziei occidentale de la Renaștere încoace, e o istorie a anxietății și a caricaturii salvatoare de sine, a distorsiunii, a revizionismului pervers, voit, fără de care poezia modernă ca atare n-ar putea exista” (Harold Bloom, *Anxietatea influenței. O teorie a poeziei*. Pitești, 2008, p. 76).

Modelul identității se realizează printr-o luptă revizionistă aprigă, printr-un *clinamen*, provenit dintr-un simț patafizic al arbitrarului, dintr-o separare a Poetului de Tatăl său Poetic, de Maestrul-Precursor. „Poetul se situează astfel față de precursorul său și îi abate contextul astfel încât obiectele viziunii, cu intensitatea lor înaltă, se topesc în continuum. Poetul deține, în privința heterocosmosului precursorului său, un cutremurător simț al arbitrarului – al egalității, sau al hazardului egal al tuturor obiectelor” (*Ibidem*, p. 88). Din punctul de vedere al patafizicii, în lumea poezilor regularitățile nu sunt decât „excepții regulate”, *recurența* viziunii transformându-se într-o lege ce stăpânește excepțiile, iar poetul nou însuși determinând legea *particulară* a precursorului.

Trecutul poeziei se rescrie, se răstălmăcește și se remodelează prin revizuire de către prezent. Fiecare poet nou e, de fapt, modelul precursorului, e oglinda în care nu se vede doar șinele („cum definește Goethe modelul”) și în care se vede înaintașul. El trebuie să fie, prin definiție, un antimodel.

Apariția unui *homo globalis* cu identitate pretutindena, în cazul „satului global” (al lui Marshall McLuhan) este interpretată de unii cercetători israelieni ca o reactualizare a Evului Mediu. Eric Hobsbawm remarcă o confuzie economică ce constă dintr-o combinație „curajoasă de tehnologie specifică secolului al XX-lea, comerțul liber din secolul al 19-lea și renașterea unor centre interstițiale, caracteristice comerțului mondial în Evul Mediu. În Evul Mediu, în Europa, diferența și distincția dintre politica internă și internațională era imposibil de făcut” (citată apud Daniel Sur, *Modelul european sau despre noul*

.....
medievalism postmodern, în Cultura, nr. 34/2 septembrie 2010, p. 22). Noul Ev Mediu va fi multipolar, cu o structură apolară și fără un lider mondial unic: „Eforturile lui Charlemagne să reînvie Sfântul Imperiu Roman vor fi încununate de succes un mileniu mai târziu, prin antamarea de către Bruxelles a unor politici de eurocrații, colonizare constantă a țărilor baltice, Balcani, și, eventual, Anatolia și Caucaz. Cartea de căpătâi a acestei construcții nu va fi Biblia, ci acquis-ul comunitar, 35 de capitole din Lex Europa” (*Ibidem*).

Ideea europeană este o idee românească. Boierul muntean Dinicu Golescu, salutat de „boierul” basarabean Constantin Stere, vedea în Europa un model de „bună orânduială”, de „spirit de legalitate” și „cultură sufletească”.

Eminescu gândea o Europă ca „organism” și vorbea despre necesitatea unei Ligi Spirituale Europene care să armonizeze interesele speciale, adică naționale, cu cele generale europene. Maiorescu concepea o Europă a cercurilor culturale interactive. Iorga distingea între modelele și antimodelele de naționalism și imperialism, Blaga pleda pentru „colectivismul spiritual european”. Modelul cultural european este, după cum crede Noica, singurul valabil, reprezentând „Unul multiplu”.

George Ritzer concepe globalizarea sub semnul noțiunilor de „nimic” și „ceva” și al unui continuum ceva-nimic. El reflectează asupra *culturii consumului* care amenință culturile specifice și bunurile asociate cu acestea. Ritzer invocă, în planul argumentării, exemplul cu strângerea banilor într-un borcan pentru o petrecere la restaurant, după cheltuirea acestora urmând o nouă acțiune de acumulare. E o diagramă metaforică a interacțiunii ceva/ nimic (George Ritzer, *Globalizarea nimicului*, Ed. Humanitas, București, 2000)

Întreaga sarabandă a negocierilor îndelungate și pline de controverse în jurul „*acquis-ului* comunitar” dau în vileag „caracterul spinos” al tranzacțiilor, căci fiecare parte contractantă își apără propriile interese, Marea Britanie cerând o concesiune în ceea ce privește regimul importurilor, Irlanda, Grecia, Spania, Portugalia și Finlanda invocând ajutorul acordat agricultorilor în zonele „defavorizate”, Austria condiționând prin limitarea tranzitului rutier, Suedia menținerea la nivel ridicat a normelor antipoluante. „Ansamblul nu poate fi realizat decât printr-un compromis prevăzând adaptări diferite în cadrul perioade lor de tranziție: actele finale sunt completate de numeroase declarații comune, protocoale și anexe care constituie un dispozitiv foarte important, dar opac pentru profani” (Guillaume Courty, Guillaume Devin, *Construcția europeană*, București, 2005, p. 43).

Să reținem expresia „opac pentru profani”, sugestivă în ce privește? constituirea modelelor ce ține de dedesubturi surprinzătoare și de o voință

.....
particulară de neaderență la standarde constrângătoare, ceea ce amintește de
contractia securizantă a ariciului în fața primejdiei.

Se cer spuse, aici și acum, câteva cuvinte despre Bălțui literar și artistic, care, după părerea noastră, este un model nu de margine, ci de Centru marginal, care – prin *Paginile basarabene* interbelice și prin *Semn*, care adună prin personalitatea profesorului Nicolae Leahu întreaga aripă bălțeană a republicii literare de la noi, de acum se impune prin *centrare valorică* și un europenism de substanță. Augusta umbră a lui Eugeniu Coșeriu și Anatol E. Baconsky, europeniști prin vocație, continuă să ne fie pavăză voinței noastre de europenitate. Gestul generos al domnului profesor și rector Gheorghe Popa vine să consfințească o colaborare intelectuală deosebită cu doamna profesoară Maria Șleahțișchi, important om de litere, cu foștii mei doctoranzi Adrian Ciubotaru, Lucia Țurcanu, Inga Ciobanu, Dorina Butucioc, actualul doctorand-poet Ghenadie Nicu, cu scriitorii și oamenii de știință Gheorghe Calamanciuc, Ion Bogatu, Margareta Curtescu, Anatol Moraru, Pavel Proca, Ion Puiu, Diana Vrabie.

Ne bucură faptul că Universitatea „Alec Russo” urmează modelul cel mai propice: acela de *universalitate*.

STELIAN DUMISTRĂCEL – UN CERCETĂTOR AUTENTIC

***Laudatio* pentru
Profesorul Stelian Dumistrăcel
la conferirea titlului de *Doctor Honoris Causa*
al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 29 martie 2012**

Ala SAINENCO

Biografiile și autobiografiile Profesorului Stelian Dumistrăcel punctează ca borne profesionale: absolvent al Facultății de Litere de la Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași (1958); doctor în filologie al aceleiași Universități (1974); conducător de doctorat la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași din 1990 în specialitatea „filologie”. Fiind legată, în primul rând, de universitatea ieșeană, activitatea și formarea Profesorului Stelian Dumistrăcel, după cum e firesc, a înscris însă spații de formare mai întinse ca arie geografică și forme de activitate mai diverse decât cea a unui lingvist specializat strict într-un domeniu:

- *specializări și stagii de documentare:*

- în Germania: 1967, 1969 – Berlin (cu Werner Bahner) și, ca bursier DAAD, 1975 – Tübingen (cu Eugenio Coseriu), Heidelberg (cu K. Baldinger), Bonn (cu H. Meier), Marburg/Lahn (cu L.-E. Schmidt); 1991 – Tübingen, Heidelberg, Mannheim;
- în Franța, 1977 – Paris (cu M.-R. Aurembou), Lyon (cu Gaston Tuailon), Toulouse (cu J.-L. Fossat, X. Ravier);

- *membri în colegii de redacție:*

- al publicației Institutului „Anuar de lingvistică și istorie literară” (secretar științific de redacție în 1962; redactor-șef din 1990), reprezentând colaborarea la apariția a 43 de tomuri);
- al revistei „Limba română” (Chișinău);

- *membri în consiliul academic* al publicației „Philologica Jassyensia”;

- *activități de management:*

- șeful Sectorului de lexicologie-lexicografie, dialectologie și toponimie între anii 1970–1974;

-
- director adjunct onorific al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române între anii 1975 și 1984;
 - șeful Departamentului de dialectologie (din 1990 până în decembrie 2010);
- *activități de cercetare:*
- între 1958 – 1997: cercetător științific (principal) la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române;
 - în prezent, încadrat pe post de cercetător științific principal gr. I cu ½ normă;
- *activitate didactică:*
- între 1992 – 2000, ca profesor invitat, cursuri la Departamentul de limbă și literatură română pentru studenți străini (din Republica Moldova și din Ucraina) a Facultății de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”;
 - între 1997 – 2000, profesor titular la Facultatea de Litere, Istorie și Teologie de la Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați; cursuri de istoria limbii române, etnolistică, introducere în lexicografie; cursuri la masteratele de la secția de Litere (*Lingvistica textului*) și de Istorie (*Etnolingvistică danubiană*);
 - din 1997, profesor asociat, iar, din 2001, profesor titular la Departamentul de Jurnalistică și Științele Comunicării al Universității „Al. I. Cuza”; profil didactic: cursuri în domeniile: *Discursul jurnalistic (fonetică aplicată, gramatică, lexic; stilistică și retorică)*; *Elemente de pragmatică a comunicării*, la masteratul de profil de la Departamentul de Jurnalistică; din anul 2004 până în prezent, cu statutul de profesor invitat;
 - cursuri la Școala Doctorală a Facultății de Litere (din anul 2005): *Stilistică generală și Filosofia limbajului*; anterior: cursuri de dialectologie, ca suplینire, la Facultatea de Litere, între anii 1963 – 1968; profesor asociat la Facultatea de Istorie, între anii 1991 – 2000 (cursuri de etolingvistică);
 - profesor invitat la „Friedrich-Schiller-Universität Jena” (semestrul de iarnă al anului universitar 1996/1997);

-
- conferințe ca invitat la Universitățile din Jena (1995, 1996) și Heidelberg (1996);
 - ciclul de lecții *Frazeologia românească și „discursul repetat”* la Universitatea „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova (mai, 2003);
 - *activitate în comisii pentru acordarea de titluri științifice:*
 - membru în comisii pentru acordarea titlului de doctor la Universitățile din Iași, București și Cluj-Napoca și în comisia pentru acordarea titlului de doctor habilitat în științe filologice al Universității de Stat Chișinău;
 - membru în comisiile de „laudatio” pentru acordarea titlului de Doctor Honoris Causa următorilor lingviști și filologi: Eugeniu Coșeriu (Universitățile din Suceava, 2000, și Galați, 2001); G. Tohăneanu (Universitatea din Galați, 2000); Ion Brezeanu (Universitatea din Galați, 2000); Marius Sala (Universitatea din Suceava, 2006; Universitatea din Galați, 2010);
 - *participări la manifestări științifice:* la Congresele Internaționale de Lingvistică și Filologie Romanică de la București (1968) și de la Napoli (1974), la manifestările internaționale de românică (München, 1993; Tübingen, 1995), la congresele de dialectologie romanică (Aix-en-Provence, 1974; Palermo, 1990), la Colocviile Comitetului Internațional pentru *Atlas linguistique roman* (Aussois, Franța, 1992; Barcelona, 1994; Grenoble, 1996) și la numeroase manifestări științifice desfășurate, între 1991 – 2011, la Bălți și Chișinău;
 - *colaborări la reviste* (*Iașul literar*, *Convorbiri literare*, *Semn* (Bălți), *Dacia literară*; *Cronica*, *Revista română*, *Contemporanul* și la cotidiene (*Monitorul*, *Ziarul de Iași*, *Ziarul Lumina*”);
 - *realizator al unei emisiuni de profil* („Limba ce-o vorbim”) la canalul tv „Europa Nova” (în anii 1995 – 1997); colaborări la Studioul de Radio Iași și la *Radio România Cultural*;
 - *consultant*, în mass-media, în probleme de pragmatică a comunicării, de socio-și psiholingvistică și de cultivare a limbii;
 - *membru al Seminarului științific* pentru discutarea tezelor de doctor și doctor habilitat în Filologie la specialitățile „Limba română” și „Lingvistică generală” (din iunie 2011) al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți;

-
- *membru al Uniunii Scriitorilor din România* (2010);
 - „*Doctor Honoris Causa*” al Universității „Dunărea de Jos” (Galați, 5 mai 2011).

„Enciclopedist original, dominat de rigoarea omului de știință”, „cu disponibilități superioare de relaționare” (P. Zugun), Profesorul Stelian Dumistrăcel nu putea să-și limiteze demersul epistemologic la un singur domeniu.

Oreintarea inițială a Domniei Sale spre *Dialectologie*, „benefică formativ pentru orice lingvist, căci dialectologia înseamnă, mai întâi, contactul cu vorbitorul și cu vorbirea, iar, apoi, pentru cei interesați sau cu „înclinații”, orientarea spre socio- și psiholingvistică și, la urma urmelor, plasarea în problematica majoră a antropologiei culturale” (Dumistrăcel 2007), așa cum afirmă Profesorul însuși, i-a favorizat „împliniri” și i-a adus „satisfacții” pe mai multe planuri: „participarea, în calitate de membru al Comitetului Național Român pentru realizarea lucrărilor respective, la proiectele internaționale *Atlas linguarum Europae* (ALE) și *Atlas linguistique roman* (ALiR) și, nu în ultimul rând, șansa de a lansa, în 1990, cu sprijinul larg al acad. Silviu Berejan, proiectul *Graiiuri românești de la Est de Carpați. Enotexte*, de colaborare cu dialectologiei de la Institutul de Lingvistică al Academiei de Științe a Republicii Moldova (Vasile Pavel, Valentina Corcimari, Valeriu Scifos, realizând anchete în 30 de localități din România, Republica Moldova și Ucraina, în vederea publicării unor volume de etno- și sociotexte)” (Idem).

Volumele realizate individual sau în colaborare, articolele și recenziile sînt dovada contribuției „unuia din cei mai avizați specialiști în problematica generală a dialectologiei” (Eugen Beltechi), la *abordarea raporturilor dintre limba literară și graiiurile dacoromânești din perspectivă socio- și psiholingvistică*. Studiul asiduu de către un filolog în formare doar a operei în domeniul dialectologiei a profesorului Stelian Dumistrăcel ar putea, cu siguranță, să-i ofere acestuia cea mai bună școlire în dialectologie. Ar fi suficient să aducem, în acest sens, titlurile recenziilor la lucrările de dialectologie ale Domniei Sale și numele celor care le-au semnat:

- *Popular și literar* de Alexandru Graur și *O contribuție importantă la studiul unei etape de o deosebită complexitate din istoria fonetismului graiiurilor dacoromâne* de Dorin Urișescu pentru *Influența limbii literare asupra graiiurilor dacoromâne. Fonetica neologismului*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, distinsă și cu Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române;

.....
 - *O lucrare nouă, unică în domeniu din mai multe puncte de vedere de Mircea Ciubotaru și Adeverată premieră în domeniul teoriei și metodologiei cercetării graiurilor* de Valentina Corcimari pentru *Ancheta dialectală ca formă de comunicare*, Iași, Edit. Academiei Române, 1997.

La același domeniu, este de menționat și contribuția lui Stelian Dumistrăcel la introducerea informatizării, prin tehnoredactarea asistată de calculator, în cartografia lingvistică românească, în colaborare cu Institutul de Informatică Teoretică al Filialei Iași a Academiei Române, precum și lansarea, în colaborare cu Institutul de Lingvistică de la Chișinău, a proiectului de recuperare, în spiritul activității Școlii Sociologice Gusti, a moștenirii culturale aparținând comunităților rurale din localitățile dispărute și strămutate în cursul regimurilor totalitare din a doua jumătate a secolului al XX-lea, prin anchete desfășurate în Moldova istorică.

Transcenderea spre alte domenii ale științelor filologice, adunate, după cum apreciază Domnia Sa însuși, sub eticheta unui fișier tematic „*viziune de antropologie culturală*” a însemnat transferul unor posibilități de interpretare și orientarea spre domenii interdisciplinare. În timp, Stelian Dumistrăcel n-a parasit și n-a renunțat la domenii de studii, ci doar le-a amplificat, conferindu-le alte dimensiuni. Din materialul oferit de atlasele lingvistice, dicționare, literatura cultă și populară, Stelian Dumistrăcel a construit eșafodajul pentru elaborarea studiilor de *Istoria limbii, limbă literară, lexicologie, stilistică (etimologie, semantică; cultivarea limbii, limba și stilul scriitorilor)*. Sînt relevante în acest sens, contribuțiile Domniei Sale la elaborarea *Dicționarului limbii române* (serie nouă), t. X, partea a II-a (1987), partea a III-a (1990) și partea a IV-a (1992), București, Editura Academiei Române, a *Dicționarului explicativ ilustrat al limbii române* (coord. Eugenia Dima), Chișinău, Editurile ARC și GUNIVAS, 2007, studiile de stilistică literară și istoria limbii.

Domeniul însă „care l-a acaparat începînd din anii '80” și cu care numele Stelian Dumistrăcel se identifică nu mai puțin decît cu dialectologia este *frazologia*. Aportul Domniei sale, în cea mai concisă formulare vizează: (1) promovarea cercetării monografice, interdisciplinare a elementelor autohtone din vocabularul limbii române; (2) schițarea tipologiei genealogice și funcționale a frazeologismelor românești; (3) realizarea unui dicționar de expresii din perspectiva antropologiei culturale.

Cele trei lucrări – *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, 261 p.; ediția a doua, cu un *Supliment de analiză din perspectivă pragmatică*, Casa Editorială Demiurg Plus, Iași, 2011, 252 p.; *Expresii românești. Biografii – motivații*, Iași, Institutul European, 1997

(ediția I), 314 p.; *Până-n pânzele albe. Expresii românești. Biografii – motivații*; ediția a II-a a volumului precedent, revăzută și augmentată, Iași, Institutul European, 2001, 534 p. – oferă cea mai plauzibilă explicație, susținută, așa cum considera Domnia Sa că este necesar, de „cercetarea aprofundată a *lucrurilor* și a *obiceiurilor*, ceea ce înseamnă cunoașterea culturii materiale și spirituale rurale”, orientată „spre grupări referitoare la expresii reflectând orientarea în spațiu și perceperea timpului, ocupațiile primordiale (de la stadiul de „prădători” la acela de producători), practicile magice și credințele religioase, vechile obiceiuri familiale, dreptul cutumiar și, în sfârșit, confruntarea cu alte etnii și civilizații”, toate acestea însemnând, în fond, „lingvistică din perspectiva antropologiei culturale”.

Referințele critice la aceste volume subliniază importanța demersului realizat de Stelian Dumistrăcel în explicarea a ceea ce putem numi imaginarul lingvistic românesc:

- „Marele merit al autorului e, în această carte, finețea analizei. [...] Cu prudența necesară, lingvistul disociază, compară, evaluează diferite ipoteze și adesea lasă mai multe căi deschise interpretării”, menționează Rodica Zafiu cu referire la *Expresii românești. Biografii – motivații*;

- „Lingvistul ieșean Stelian Dumistrăcel umple golul lexicographic din acest domeniu și, prin contribuțiile de *teorie lingvistică* aduse în cele două *prefețe*, bazate pe dicționarul său, impune definitive o temă specifică de studio al limbii române din toate timpurile, deci de când limba română este atestată”, afirmă Petru Zugun despre *Până-n pânzele albe. Dicționar de expresii românești*;

- „Il s'ensuit que la méthode synchronique doit être corroborée avec les méthodes diachronique et de la géographie linguistique, toutes ces méthodes étant nécessaires et se complétant mutuellement. Grâce à ce procédé, nous avons la satisfaction de lire des explications véridiques pour bon nombre de mots, de métaphores et d'expressions dont la forme ultime et la sphère d'activité actuelle ne sont pas faciles à comprendre”, aprecia Haralambie Mihăescu, membru corespondent al Academiei Române, cu referire la *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*.

N-am putea trece peste două aprecieri, de care, după cum recunoaște Profesorul Dumistrăcel însuși, s-a bucurat enorm: „după ce a citit, într-o noapte, la Tübingen, *Expresii românești*”, profesorul Eugeniu Coșeriu i-a spus: „frumoasă carte ai scris!”, iar când, la „Colocviile filologice gălățene” (2001), a prezentat ”o primă comunicare având ca obiect modificarea enunțului aparținând discursului repetat”, Magistrul l-a felicitat: „Domnule Dumistrăcel, ne-ai copleșit!”

Preocupările pentru dialectologie, ca dialectologie a vorbitorului, descoperirea principiilor „mecanismului modificării «enunțurilor aparținând discursului repetat»”, activitatea didactică de profesor la Departamentul de Jurnalistică și Științele Comunicării de la Universitatea „Al.I.Cuza”, la cursurile de stilistică a vorbirii și de retorică au rezultat într-un interes deosebit pentru discursul jurnalistic. Orientarea spre acest domeniu i-a prilejuit “reevaluarea, din perspectiva retoricii clasice și a pragmaticii moderne, a statutului «stilurilor funcționale» ale limbii române, pornind de la analiza limbajului publicistic”. După cum afirmă Stelian Dumistrăcel însuși, „mutația de interes o reprezintă reorientarea de la stilistica limbii literare (având ca obiect de studiu dezvoltări culturale, stilul beletristic și pe cel științific, în principal), spre aceea a limbajului, a vorbirii, care a dispus de miezul tuturor stilurilor și limbajelor funcționale din limba «exemplară» de mai târziu”.

„Stelian Dumistrăcel, afirmă Rodica Zafiu, corectează interpretările reduționiste ale *funcției fatice*, care a fost uneori înțeleasă ca o simplă operație de menținere și verificare, prin formula ritualizate, a canalului fizic [...]. Acoperirea mai largă a conceptului este clarificată printr-o revenire la surse – la antropolingvistica lui Malinowski – și prin raportare la „funcția de apel” din modelul lui K. Bühler, care acoperă deopotrivă faticul și conativul”; „ideea esențialității funcției fatice (...) este susținută de autor cu argumente solide; se contracarează astfel opinia, destul de răpîndită, conform căreia reprezentativă pentru discursul presei ar fi funcția conativă”.

Relevantă pare a fi și racordarea tot mai insistentă la teoria integralistă despre limbaj. Așa cum observă și Dan S. Stoica, „coșerian declarat, Stelian Dumistrăcel raportează la construcțiile Magistrului de la Tübingen propriile sale viziuni asupra stilului funcțional”.

Lucrarea care îi este consacrată memoriei lui Eugeniu Coșeriu și care constituie „un model în ceea ce privește aplicarea principiilor recomandate de Eugeniu Coșeriu pentru cercetare” (Cristinel Munteanu) este *Discursul repetat în textul jurnalistic. Tentația instituirii comuniunii fatice prin mass-media*, Iași, Editura Universității „Al.I.Cuza”, 2006, „un veritabil tratat de lingvistică a textului”.

Raportarea la Eugeniu Coșeriu, de la care, așa cum afirmă Stelian Dumistrăcel, „peste toate”, a învățat „o lecție de bază Coșeriu: cercetarea trebuie să fie critică, recuperatoare și integratoare” devine o constantă a demersurilor epistemologice realizate de profesor: articole publicate în volume colective și în reviste, comunicări la conferințe, cursuri pun în valoare concepte coșeriene despre limbaj, oferă modele de abordare integralistă, promovează cea mai amplă teorie asupra limbajului.

Nu doar raportarea la teoria coșeriană, încadrabilă în limitele propriilor lucrări, definește însă activitatea de promovare de către Profesorul Stelian Dumistrăcel a integralsimului lingvistic.

Primul volum al lui Eugeniu Coșeriu *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică. Trei studii*, apare la o editură din Republica Moldova – „Știința”, 1994 – prin contribuția lui Stelian Dumistrăcel în colaborare cu Silviu Berejan. În aceeași perioadă, Profesorul colaborează și la apariția volumului *Prelegeri și conferințe (1992 – 1993)*, supliment la „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. XXXIII, 1992-1993, A. Lingvistică, 192 p.

Împreună cu „princiipiile lingvisticii ca știință a culturii”, Stelian Dumistrăcel a ținut însă să le transmită studenților și doctoranzilor săi lecția de deontologie epistemologică, creînd o veritabilă școală lingvistică, prin propunerea și conducerea a 15 teze de doctorat pe teme de lingvistică coșeriană.

Strict geografic, Școala lingvistică întemeiată de Stelian Dumistrăcel se află la Iași, acolo unde se află și creatorul ei. Cei care se înscriu însă pe această linie a dezvoltării științifice, care, direct sau indirect, au venit în contact cu principiile și teoriile promovate de Profesorul Stelian Dumistrăcel, le-au preluat, au beneficiat de ele și le-au promovat nu pot fi perimetrați [aș schimba: circumscriși] geografic. Universitatea din Bălți, ca un caz particular al contactului cu Profesorul Stelian Dumistrăcel, l-a avut drept profesor în repetate rînduri, participant la conferințe și colocvii, membru în colegii de redacție și în Seminarul științific de profil, colaborator la reviste („Semn”), prezentări ale tezelor de doctor (*Locuțiunile în sistemul unităților denominative ale limbii române*, în „Intertext. Revistă științifică a Universității Libere din Moldova”, Chișinău, 2007, nr. 1/2, p. 271-272).

Oferite cu generozitate, consultațiile și sugestiile Profesorului Stelian Dumistrăcel, la mese rotunde sau în pauzele din conferințe, i-au ajutat pe mulți dintre cei prezenți să-și nuanțeze, iar uneori, chiar să-și restrctureze esențial demersurile în domeniile identificate de cercetare.

Nu mai puțin important însă, s-a conturat pentru noi, prin Stelian Dumistrăcel, modelul cercetătorului obiectiv și riguros, modelul profesorului exigent și competent și, nu în ultimul rînd, modelul omului Stelian Dumistrăcel, inteligent și sociabil, binevoitor, dar intransigent, trăsături care conturează individualitatea unei personalități umane inconfundabile.

Alocuțiune după acordarea titlului de «Doctor Honoris Causa»**Stelian DUMISTRĂCEL**

Stimate Domnule Rector al Universității „Alec Russo” din Bălți,
Stimați membri ai Senatului,
Stimați membri ai Comisiei,

Stimați colegi de la Facultatea de Litere a Universității „Alec Russo”, și
Dragi prieteni din asistență, cunoscuți sau mai puțin cunoscuți, dar care
îmi sunteți astăzi alături prin participarea la unul din cele mai importante
momente din viața mea didactică!

Dacă eu, cercetător științific, timp de peste trei decenii, la Institutul de
Filologie Română „Alexandru Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române, am
primit cândva titlul de profesor, titularizarea respectivă a venit după ce publicasem
câteva cărți și aveam anumite recunoașteri științifice; așadar titlul respectiv a venit,
cumva, de la sine, nu am făcut nimic aparte pentru el, ci mi s-a atribuit „în funcție
de...” „dat fiind că...”.

Acum, însă, mi s-a acordat, pe linie didactică, un nou titlu onorific, care
pentru mine înseamnă nu numai o recunoaștere morală, ci reprezintă o adevărată
recompensă. Dar constituie și o responsabilitate deosebită față de toți cei care îmi
sunt apropiați, față de membrii comisiei, care, acum, s-au pronunțat, ca de obicei în
astfel de împrejurări, în cuvinte mult mai elogioase decât, poate, merit.

Trebuie să fac imediat o paranteză: cred că adjectivului *elogios* nu i se
prea potrivesc gradele de comparație, dar fac eu acum o excepție; pentru că
tot mi s-a spus că stăpânesc mai multe domenii, aș vrea să acceptați, pentru
moment, intervenția mea într-un asemenea domeniu de legiferare...
contextuală!

Desigur, referirea la mai multe domenii nu o interpretez și nici n-aș vrea să
las să fie interpretată (vedeți, sunt precaut!) ca o dovadă de versatilitate; astăzi,
prezența în mai multe domenii conexe poate fi descifrată ca o tendință, ca o presiune
a epocii în care trăim. Avem opțiunea între ceea ce înseamnă un *specialist* –
monospecialist să-i zicem – și un *generalist* cu posibilități de adaptare. Pe mine, ca și
pe alții din generația mea, m-a/ne-a forțat momentul să evoluăm în cel de al doilea
sens. De exemplu, eu, pentru început, am făcut fonetică și dialectologie și credeam că
aceasta este o meserie, având în vedere prestigiul și realizările deosebite ale celui mai
important dialectolog român, care a fost nășăudeanul Sever Pop, prin lucrările lui
teoretice, prin atlasul lingvistic la care a lucrat cu devotament și cu un talent

.....
 excepțional, după viziunea lingviștilor elvețieni Karl Jaberg și Jakob Jud, prin prestigiul internațional ca profesor la Universitatea din Louvain (Belgia) și ca director al revistei „Orbis”.

Și chiar s-a dovedit că această formație, că această meserie a fost una foarte bună pentru o perioadă din activitatea didactică și de cercetare de la noi: atunci când, la Iași de exemplu, un curs de dialectologie se făcea un an, la toate secțiile de la Litere (am suplinit cursul de Dialectologie română de la Facultatea de Filologie de la Iași între anii 1963 și 1968), și când, după aceea, erau lucrări de licență în domeniul acesta, profesorii fiind astfel pregătiți ca posibili colaboratori pentru cercetarea pe teren, la fața locului, a graiurilor populare. A mai fost o bună pregătire și pentru unii absolvenți de la Litere din toată țara, atunci când s-au pus bazele programului național al realizării, la București, la Iași, la Cluj și la Timișoara, a atlaselor regionale, din seria *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni*, după model francez, după Albert Dauzat, prin seria începută de acesta cu atlasele lingvistice și etnografice ale Franței. S-a adeverit, mai târziu, că, prin activitatea de teren a dialectologilor din unitățile de cercetare ale Academiei, avem o bază de date extrem de bogată și că putem să o valorificăm, atât pentru realizarea programului amintit, preocuparea pentru atlasele regionale fiind în vogă în anii '70 în mai multe țări din Europa, cât și pentru colaborarea, apoi, la proiecte internaționale: *Atlas linguarum Europae* (ALE) și *Atlas linguistique roman* (ALiR).

Există însă și un alt aspect important pentru mine, și, după excursul evocator al perioadei tinereții, pentru care vă rog să aveți înțelegere, vreau să revin la problematica diversității profesionale a lingviștilor. Dintre marii specialiști în acest domeniu, Kurt Baldinger, profesor german pe care l-am cunoscut la Heidelberg, a susținut că dialectologia duce în mod fatal (!) și favorabil spre socio- și psiholingvistică, pentru că ai de-a face cu vorbirea și dispui de informații diverse, pe care nu le au la dispoziție, direct, specialiști în alte domenii, nici cei care se ocupă de gramatică sau doar de teoria limbii și, de fapt, nicio altă categorie de lingviști.

De aceea, am primit, oricum, cu nedisimulat interes caracterizările ce mi s-au făcut aici vorbindu-se despre interdisciplinaritate, respectiv despre orientarea mea spre diferite domenii lingvistice și mi-a făcut plăcere faptul că mi s-a părut că pot raporta astfel de caracterizări la viziunea coșeriană privind studiul limbajului. Anume, afirma Eugeniu Coșeriu, într-un extins interviu ce a fost intitulat *Lingvistica integrală* (publicat în 1996), că acest studiu oferă mari șanse din perspectiva universalității culturii și a exigențelor multiple ale cercetării lingvistice, căreia, prin comparație cu alte discipline umaniste, Magistrul îi recunoaște „cele mai multe legături cu modul de a fi al omului, cu toate activitățile umane în general”. Un statut care impune cercetătorului (mai puțin celui ce se ocupă cu „lingvistica formală”, cu gramatica, de exemplu, după cum avea grijă, nu fără oarecare maliție, să precizeze

.....
 Coșeriu), în afară de cultura lingvistică, racordarea la cultura propriu-zisă și la științele culturii, istorie, literatură, filozofie și care îi favorizează cititorului o lectură de conștientizare, pe diferite planuri, a evoluției condiției umane.

Dat fiind cadrul de față, vă cer permisiunea câtorva – foarte scurte – referiri biografice și referințe biobibliografice, avansând o condiție, pe care aș vrea să o respect! La acordarea unui titlu de „Doctor Honoris Causa” la Iași, cineva a făcut o caracterizare foarte îndrăzneată, respectiv că un *laudatio* sau o intervenție în asemenea ocazie trebuie să fie în stil *bikini*: *scurt*, dar să *acopere* esențialul. O să încerc să respect regula aceasta și am citat exigența respectivă în special ca să răspund, cumva, afirmației unor colegi, pe care i-am ascultat, cum că aș avea un oarecare talent de vorbitor. Ce este adevărat din ce s-a spus este faptul că nu ocolesc ludicul, pe care nu-l ocolea nici Coșeriu; elevi de ai săi de la Tübingen l-au caracterizat, de exemplu, și drept un „homo ludens”, chiar în legătură cu modul cum își prezenta cursurile.

Îmi aduc aminte un curs de-al său la care am asistat în 1975, când, pe o tabelă albă, cu markeri în culori, prezenta o schiță a istoriei limbii portugheze; făcea diferite figuri pentru anumite etape, punea semne de întrebare: „Care vor fi, pentru portugheză, urmările căderii imperiului colonial portughez?” și așa mai departe. Era un spectacol sui-generis al omului deplin Coșeriu, adresându-se sălii, punându-și sieși întrebări și răspunzându-și.

Am absolvit Școala Pedagogică de la Șendriceni – Dorohoi. Iată că am devenit profesor, poate și datorită acestei pregătiri inițiale. Cât am avut doar statutul de cercetător, trăiam, mereu, regretul ascuns că nu predau, pentru că, de fapt, mă pregătisem pentru asta. La Șendriceni am avut câțiva profesori foarte buni, care mi-au cultivat o asemenea înclinație. Mi-i pot aminti în treacăt numai pe câțiva, și în primul rând pe cel care ne-a predat logica, psihologia și tot ce ține de pedagogie – profesorul Alexandru Grigore Ostafi; acesta, atunci când eram de-acum cercetător la Institutul de la Iași și ne întâlneam, mă întreba, autoritar, de ce cuvântul cutare nu se găsește în *Dicționarul Academiei* și mă trăgea la răspundere pentru aceasta, ca și cum de mine (și, oricum, și de mine!) depindea prezența cuvântului respectiv în *Dicționarul-tezaur* (doar fusesem șef de promoție!). Era, în toate, foarte exigent, cum era și la ore; mă considera, peste ani, ca fiind încă sub autoritatea sa, la fel cum era cu toți aceia pe care îi avusese ca elevi, în timpul unei lungi cariere. După aceea, îl pot evoca pe Dumitru Surmei, profesorul meu de limba și literatura română, care ne confrunța cu o viziune originală în legătură cu pregătirea și meseria noastră. El era titular de franceză, obiect „scos” atunci din facultăți și din școli (eu am făcut numai rusa, franceza am învățat-o mai târziu) și profesorul nostru se specializa el însuși în limba și literatura română, odată cu noi. Ne spunea: „Măi băieți, eu sunt cel mai bun

.....
elev al meu!”, pentru că studia materia pe care ne-o preda și ne cerea s-o știm și noi la fel ca și el. Excelent, de altfel. Și trebuie să vă spun – deși n-aș vrea să se supere nimeni dintre foștii colegi din anii studenției de la Iași – în timpul facultății, la gramatică, nu am aflat aproape nimic în plus față de ceea ce învățasem cu acest profesor la școala pedagogică în materie de gramatică a limbii române și ca metodică a predării gramaticii. Și mai sunt și alți profesori, pe care, oricum, nici locul nici timpul nu-mi permit să-i amintesc, dar pentru unii ar putea depune mărturie și doi foști colegi de la aceeași școală, doi străluciți istorici, academicianul Alexandru Zub și distinsul profesor Ion Caproșu, reputat medievalist și devotat istoric al Iașilor (devenit membru de onoare al Academiei Române).

Din anii de studenție de la facultatea din Iași aș pomeni, mai întâi, numele a doi profesori. Cu profund respect, cu cea mai mare prețuire peste timp – tocmai pentru că la profesorul la care mă refer nu am avut nota maximă, mi-a pus numai 9, fiindcă la examen, la cel de al doilea subiect de pe bilet, am prezentat destul de evaziv evoluția unei guturale în limbile indo-europene. Dar îl evoc pentru că el mi-a trezit interesul, chiar fascinația pentru biografia cuvintelor și a expresiilor, pornind de la lingvistica indo-europeană. Este de necrezut cum puteai să pătrunzi în alte lumi, în alte sfere de reprezentări și de mentalități prin cursul unui ascet, care nu s-a înflăcărat niciodată, care nu a ridicat niciodată tonul, care intra exact la ore, consultându-și ceasornicul scos din buzunarul de la jiletcă și al cărui autocontrol era așa de dezvoltat, încât ieșea din amfiteatrul III/12 exact când urma să sune, cu ceasornicul scos din acel buzunărăș. Acesta a fost profesorul Theofil Simenschy, care, între cele două războaie mondiale, a predat latina și greaca la Facultatea de Teologie a Universității ieșene (ce a funcționat la Chișinău) și pe care, la Iași, l-a avut profesor de latină și studentul Eugeniu Coșeriu, după cum este consemnat și într-unul dintre exemplarele interviuri publicate de colegii Gheorghe Popa, Maria Șleahțișchi și Nicolae Leahu, sub titlul *Universul din scoică* (2004).

Și am mai avut un alt foarte mare profesor, pe care nu l-am moștenit decât în foarte mică măsură ca preocupări: Alexandru Dima, membru corespondent al Academiei Române, care ne-a predat ceea ce se cheamă Estetică și Literatură universală. Acest profesor – mărturisesc acum, apelând la binevoitoarea Dumneavoastră înțelegere – m-a luat ca un fel de slujitor, după tradiția germană, din universitățile germane, unde este câte un student ce poartă un titlu pompos și, chiar prin acesta, deține un statut deloc infamant, student care este un fel de ajutor al profesorului pentru cursuri (am cunoscut lucrurile și avantajele, mai târziu, la fața locului, când am ținut cursuri la Jena). La noi, atunci, asta însemna doar teancul de buletine de împrumut de la Biblioteca Centrală Universitară, pentru cărțile din „fondul S”. Așadar, Magistrul (așa îi ziceam noi Profesorului Dima în anii de facultate) îmi dădea teancul de buletine de împrumut semnate în alb: „Vezi lista

.....
 aceasta, ia cărțile de la bibliotecă și adu-mi-le. Pentru cursul următor îmi aduci șapte cărți”. Și i le aduceam, pentru că el, în amfiteatru, nu citea texte de pe niște coli de hârtie, ci vorbea întotdeauna după câteva însemnări, dar după marea lui experiență, răsfoind cărțile pe care le analiza. Aveam să profit de acest rol de... servitor, ba am profitat chiar foarte mult, pentru că eu nu restituam imediat cărțile respective, ci le mai țineam vreo două-trei zile sau o săptămână, până când mă duceam după altele, tot pentru dânsul, pentru că între timp le citeam! Cărți de la „fondul S”, adică „fondul secret”. Erau cărțile normale, de cultură, de înțelepciune, refuzate studenților din absurde motive de cenzură. După repartizarea la Institutul (atunci) de Filologie, de la Filiala Iași a Academiei, i-am servit, din nou, ca secretar științific, și iarăși aveam să profit de încrederea binevoitoare a acestui magistru; ca director al Institutului, îi datorez un prim stagiul de specializare în Germania și începuturile cunoașterii, relative, firește, a limbii germane. În septembrie 1966, m-a anunțat că făcuse o propunere în acest sens, la Secția de profil a Academiei, și că am primit aprobarea pentru trei luni de stagiul în Germania, așa că trebuie să mă pregătesc:

„– Știi germana?” „– Nu...”.

Stăpâneam, destul de bine, franceza, și datorită cursurilor de la facultate ale prof. Valeriu Stoleriu, care ne prevenise, de altfel, că germana se învață de două ori mai greu decât franceza, însă unui filolog îi este măcar de trei ori mai utilă, dar, mai ales, lecțiilor particulare în grup, de la Institut, cu ironica și subtila profesoară Maria Carпов, față de care te simțeai de-a dreptul umilit dacă nu foloseai când trebuie „partitivul”. Și chiar rusa, după cei aproape opt ani de studiu din școala „elementară” și „medie”, dar și din facultate.

„– Ai câteva luni ca să te familiarizezi; altfel nu ai ce căuta acolo!” (deși mergeam la un institut de romanistică). Și, până în aprilie anul următor, m-am... familiarizat, Profesorul interesându-se constant despre cum merg lucrurile...

Dar cred că am unele motive să spun câteva cuvinte și despre relația mea cu limba rusă, una benefică până la urmă, deși a început sub auspicii extrem de nefavorabile. Când a fost introdusă ca obiect de studiu în învățământul „elementar” din România, nu existau cadre didactice specializate, așa că am început a învăța rusa cu o persoană destul de în vârstă, croitoreasă de meserie, basarabeancă stabilită la noi, și care, presupun, știa mai bine un registru popular al limbii „lui Lenin și Stalin” decât româna. Proba: când ne mai obrăzniceam, ca să ne scrie pe o listă pe care voia s-o dea directorului, striga, exasperată „tavarișci, tavarișci, *cac pronumele* matale?”, spre marelui nostru haz, care nu știam încă ce înseamnă pe rusește *как*, dar bănuiam că nu o interesează *prenumele* infractorilor, ci numele lor! Am avut însă un profesor foarte bun la Șendriceni, care ne-a predat și pretins o gramatică elementară a limbii ruse chiar în rusește și care ne-a obligat să învățăm zeci de poezii din Pușkin, Lermontov, dar și din poeți contemporani. Ca să nu mai vorbesc de tânăra mea

profesoară de la facultate, Iulia Gâlea, îndrăgostită de literatura rușilor și al cărei glas parcă îl aud și acum recitând Scrisoarea Tatianei din *Evghenii Oneghin* și, bineînțeles, din Konstantin Simonov („Jd'i min'a, i ya vernus', Tol'ko ocen' jd'i...”), dar și corectându-ne pronunția, mai les în cazurile de „оканье” și „аканье”, atât de greu de... prins pentru cuvinte noi întâlnite în texte la prima lectură (îmi amintesc că ne apostrofa destul de sever: „N'e ploho, a ya prașu, n'e okait'e!”, sau, la rigoare, „... n'e akait'e!”).

De fapt, m-a atras învățarea limbii ruse – singura limbă străină care se preda la noi la toate nivelurile, ba, în ultimul an de școală medie, fusesem chiar selectat să urmez cursurile Institutului Pedagogic „Maxim Gorki” de la București, pentru a deveni profesor de limba rusă, ceea ce nu s-a întâmplat datorită rezervei celorlalți profesori, dar și a familiei. Mai târziu, în afara faptului că m-a stimulat, metodic, pentru învățarea altor limbi, mi-a fost de ajutor atunci când, prin aplicarea legii privitoare la obligativitatea cunoașterii limbii „de stat” de către toți funcționarii publici din Republica Moldova, am făcut, în cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza”, cursuri speciale chiar pentru o grupă formată din funcționarii de la primăria orașului Bălți (la încheiere, absolvenții mi-au dat o diplomă cu un text de recunoștință și o medalie aniversativă a municipiului). Mi-a fost utilă și la cursurile pentru studenți rusofoni de la anul pregătitor, ca și la cursurile de vară ale Universității ieșene, dar cel mai important și cel mai plăcut aspect îl constituie apropierea de studenții basarabeni de la Jurnalistică, pe care, de exemplu, îi pot ajuta să-și însușească limba română corectă, explicându-le situațiile în care calchiază după rusă, ca să nu mai vorbim de faptul că, frecvent, mă solicită pentru lucrări de licență sau dizertații de masterat (și) pe teme „moldovenești”, fiind eu mai bun cunoscător decât colegii de catedră în această privință. Aș vrea să mai adaug faptul că am încercat să le anulez unora dintre acești tineri un anumit complex de inferioritate și să-i conving că trebuie să considere cunoștințele de limba rusă și cunoașterea realităților specifice zonei ca pe un potențial util pentru individualizarea întru performanță.

Revenind de unde am plecat, aș mai aminti faptul că, pentru postura didactică, am avut de câștigat mult de pe urma lecțiilor și manifestărilor științifice la care am participat în Germania, în primul rând pentru cursurile ținute de mine la Universitatea de la Jena (semestrul de iarnă al anului universitar 1996/1997), preluând optica predării și comportamentul în clasă model Eugeniu Coșeriu (printre altele, apelul la cunoștințe din mai multe limbi). Mi-au plăcut și cursurile lui Klaus Heitmann, de la Heidelberg, un adevărat prieten al românilor și un mărturisitor valoros și de prestigiu pentru realitatea lingvistică a ariei răsăritene a dacoromânei, dar și un profesor excepțional, pentru care materiile didactice erau o lume spre care se deschidea prin și pentru cunoașterea intereselor audiențelor. În anul 1996, când am

.....
 ținut și o conferință la Heidelberg, prof. Heitmann avea trei cursuri: cronicarii munteni – el fiind bun cunoscător de limbă română –, literatura italiană din *cinquecento* și limbajul jurnalistic italian. Aceasta era „oferta” unui profesor de la Universitatea din Heidelberg și prof. Heitmann m-a inspirat când mi-am fixat cursurile opționale de la Litere la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, din Iași, dar și de la alte universități, Universitatea „Dunărea de Jos”, de la Galați, unde am fost profesor între anii 1997 – 2004 (și care mi-a acordat un prim titlu de „Doctor Honoris Causa”), Universitatea „Vasile Alecsandri”, de la Bacău, unde am fost profesor invitat în anul universitar 2004-2005, dar și pentru programul de la Departamentul de Jurnalistică și Științele Comunicării, începând din 1997 și până astăzi, sau de la Școala doctorală a Facultății de Litere, tot de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”.

Îmi cer iertare, pentru că (foștii mei studenți știu), uneori, spre a ilustra retorica de modă mai veche a didacticii, l-am parodiat, mi-am râs un pic de profesorul Ștefan Bârsănescu, care, în introducerea la cursul inaugural de Istoria pedagogiei, an de an, urcându-se la catedră, declara neabătut: „o puternică, dar firească emoție mă cuprinde”. Îl evoc însă deoarece de la el mi-a rămas în minte un enunț plin de înțelepciune din seria „culmilor”. Din când în când, referindu-se la relația profesor – elev, el spunea: „Culmea educației este să-ți pui la punct fostul profesor”. Adică, de fapt, să nu-i ierți nimic, să sari la el cu vorba când ți se pare că l-ai... „prins” cu ceva, sau când nu te-a satisfăcut. Din această perspectivă, a posibilei lipse de recunoștință, îmi cer iertare că nu-i voi pomeni pe toți profesorii pe care i-am prețuit și care mi-au apreciat munca.

Dar, pentru cei mai tineri care sunt aici de față, trebuie să mărturisesc că, în anii studenției, eram un fel de procuror public la seminariile de dialectologie, de istoria limbii literare, de gramatică sau de literatură română. Fiind solicitat de profesori ca atare, trebuia să fiu mereu pregătit, să ascult cu atenție referatele și intervențiile colegilor, să fiu gata să pun întrebări și să îmi spun părerea. Iar un asemenea exercițiu te formează. Profesorul care m-a îndreptat spre aceasta și m-a prețuit din această optică a fost Gavril Istrate, ce a deținut funcția de decan timp de 16 ani! La absolvire, el nu m-a putut însă repartiza în învățământul superior: aveam eu ceva la „dosar” (tatăl meu fusese funcționar militar la Cernăuți, pe vremuri), iar studenții cu „origine sănătoasă” trebuiau feriți de... influențe nefaste! Dar Profesorul Istrate m-a creditat total, a susținut că aș fi bun în cercetare (fusesem, iarăși, șef de promoție!), iar alți profesori au confirmat această apreciere și așa am devenit cercetător științific, dar acum nu regret, de fapt, întârzierea prestației pe teren didactic.

În cadrul acestei cariere, prețuiesc în mod deosebit relația cu Universitatea din Bălți. Aici am fost invitat să țin un ciclu de lecții pe teme coșeriene, am

.....
participat, împreună cu profesori de aici, la numeroase manifestări științifice, la Bălți, la Iași, dar și în alte centre universitare (vreau să evoc doar Conferința internațională „Lexic comun – lexic specializat” de la Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați, din septembrie 2011, și discuțiile de aici cu Ala Sainenco). Am avut prilejul să ofer consultații (susținute și bine primite) unor doctoranzi de la Bălți care au tratat teme de frazeologie sau de neologie lexicală, fiind, de altfel, chiar membru în comisii pentru susținerea unor teze de doctorat la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” (îmi aduc aminte, cu satisfacție, de exemplu, colaborarea cu Elena Mocanu, iar, pentru o epocă mai veche, aș fi încântat să recunoască o asemenea relație și colegele mai tinere Lilia Trincă și Svetlana Stanțieru). Am o bună amintire privind colaborarea la „Semn” și, pornind de la acest apelativ, cred că puteam să întrevăd un... semn a ceea ce avea să urmeze după invitarea mea, în iunie, 2011, ca membru al Seminarului științific al Universității care astăzi găzduiește această festivitate, pentru discutarea tezelor de doctor și doctor habilitat în Filologie la specialitățile „Limba română” și „Lingvistică generală”.

Pe de altă parte, cunosc și apreciez lucrări științifice și opere literare ale colegilor de aici și îmi face plăcere să fac public faptul că le-am am folosit în studiile mele: dicționarul de locuțiuni rus-român al lui Gheorghe Popa, pentru a-mi explica (și a explica și studenților) calcuri după limba rusă mai puțin evidente, ca și monografia D-sale de raportare a locuțiunilor la sistemul nomației în limba română – interferență cu problematica expresiilor și frazeologismelor. Apoi, și tot și din perspectiva unor proiecții de teorie a comunicării, am apelat la proze ale lui Anatol Moraru, pentru analiza deconstructivă ironică a unor „enunțuri aparținând discursului repetat” reprezentând citate din scriitori clasici (tentație curentă la scriitorii români contemporani), ca și la poezii din volumele lui Nicolae Leahu, mustind de virtuozități stilistice de aceeași factură, dintr-o nestăvilită dorință de a se asocia la contestația altor vârste de cititori.

Trebuie să amintesc, apoi, cu mare plăcere, întâlnirile *coșeriologilor* (termen ce s-a născut la Bălți!) din nord-estul teritoriului dacoromânesc ocazionate de ultima manifestare științifică de amploare deosebită, Colocviul internațional aniversar «Eugeniu Coșeriu – 90 de ani de la naștere», organizat, în iulie 2011, împreună cu alte foruri de știință și culturale, de Institutul „Alexandru Philippide” al Academiei Române și de Universitatea de Stat „Alec Russo”, contacte și angajamente aflate sub înaltul patronaj spiritual al Magistrului nostru comun, a cărui deschidere sufletească, mai ales față de cei din „Moldova lui”, ne-a luminat și însuflețit de-a lungul celui mai frumos deceniu din viața generației căreia îi aparținem.

Să-mi fie permis să mă folosesc de acest prilej pentru a vă aduce la cunoștință faptul că volumul LI/2011 din publicația Institutului Philippide, „Anuar de lingvistică și istorie literară”, cuprinde comunicările participanților

.....
de la Bălți la acest Colocviu; alături de prietenul Gheorghe Popa, mai semnează colegele Maria Abramciuc, Elena Belinschi, Viorica Condrat, Angela Coșciug, Valentina Enciu, Elena Sirota, Zinaida Tărîță și Diana Vrabie.

*

Față de momentul de satisfacție morală pe care îl trăiesc, unul excepțional și ca profil didactic, voi încerca să prezint lucrurile la care m-am referit sub semnul unui anumit tip de normalitate. Dacă ai realizări deosebite, poți fi revendicat, de foștii tăi învățători și profesori din ciclul mediu, ca și de unii dintre foștii colegi, drept o „figură emblematică”, iar, de aici, nimic mai lesne decât să se vorbească despre „sacrificiile” pe care cineva le-a făcut pentru a ajunge sus! Nu, nu am avut niciodată trăirile acestea. Părinții, pe care îi evoc și aici cu recunoștință și pioșenie, m-au învățat să consider îndeplinirea obligațiilor ca pe o stare normală; am crescut, așadar, în spiritul respectului pentru muncă. Și este ușor să vă imaginați în ce condiții, dat fiind că eram, simultan, trei frați studenți, este drept, bursieri, dar familia, pe lângă ceva pământ de agricultură, dispunea doar de salariul de contabil, modest pe atunci, al tatălui. Iar, după aceea, să-ți îndeplinești îndatoririle față de familie: am avut un frate cu câțiva ani mai mic, pe care l-am ajutat apoi noi, ceilalți, în cursul studiilor.

Și am pomenit toate acestea pentru cei mai tineri, de aici, pe care îmi permit să îi sfătuiesc, părintește (dar nu bătrânește!), să ia în serios marile posibilități pe care ți le oferă munca și încrederea pe care le-o trezești profesorilor, ce te pot sprijini ca să-ți găsești un rost și un loc în lume, să răzbești, ba poate să ai și succes, chiar în condiții mai puțin favorabile.

*

Stimate Doamnele Rector, stimați Membri ai Senatului Universității „Alec Russo”, vă mulțumesc pentru marea onoare pe care mi-ați făcut-o și pentru timpul pe care mi l-ați acordat! Aceleași calde mulțumiri le adresez colegilor din comisia de *Laudatio*, de la Bălți, de la București și de la Iași, ca și celorlalți vorbitori, care au avut bunăvoința de a-mi prezenta și aprecia activitatea cu pătrunderea lucrurilor (dar, adesea, și elogios), dăruindu-mi un prețios (și plăcut) moment personal de sinteză, dar și de luare aminte!

Stimați colegi și prieteni din asistență, vă mulțumesc pentru atenție și bunăvoință și, tuturor, vă promit să fiu, prin tot ce fac, în continuare, un bălțean de adopție convins și eficient!

Cuvînt de felicitare

Rodica ZAFIU

Am bucuria profundă de a fi într-un fel prezentă, fie și de la distanță, la festivitatea de astăzi. Decernarea titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți domnului profesor Stelian Dumistrăcel e un moment impresionant, de dreaptă omagiere a unui mare lingvist român, care și-a asumat, parcă dintotdeauna, rolul de reper moral și profesional. Și-l exercită cu umor și bunăvoință, amuzându-se, ca orice erudit, în fața diversității ideilor și a spectacolului lingvistic actual, pe care le privește cu o neobosită curiozitate. Lingvistica românească – conectată la cea internațională – și-a consolidat prin scrierile și cercetările Domniei Sale tradiția de întemeiere teoretică și de cunoaștere aplicată a tezaurului limbii, în toate formele și registrele sale – vechi, regionale, populare și literare.

Domnul Profesor Stelian Dumistrăcel a realizat o excepțională operă de cercetare în dialectologie, fonetică, lexicologie și lexicografie, terminologie, etimologie, romanistică, istoria limbii literare și a ideilor culturale, demonstrând o permanentă deschidere către cele mai noi direcții în stilistică, etnolingvistică, sociolingvistică și pragmatică. Ne-a dovedit, de atâtea ori, că tradiția retoricii clasice e cea mai solidă cale de interpretare a ludicului în limbaj. A descris fenomenul fascinant al tabuizării și al agresării numelor. A detectat încărcătura culturală a cuvintelor vechi și populare și a reconstituit detectivistic istoria expresiilor adesea obscure. A fixat cu precizie specificul discursului publicistic. A descris funcționarea curentă a intertextualității, prin formula „discursului repetat”, în care e cuprinsă o caracteristică fundamentală a limbajului uman.

Rigoarea sa absolută se împletește fericit cu spiritul de finețe, cu relativizarea inteligentă, sub semnul nuanțelor și al permanentei interogații. Așa cum ne-o prezintă Domnia Sa de fiecare dată, cercetarea lingvistică e profundă, severă, migăloasă – dar și ingenioasă, sclipitoare și spectaculoasă.

Felicit Universitatea pentru organizarea acestei sărbători academice și îi urez Domnului Profesor multă sănătate, cu convingerea că va continua, cu aceeași energie, să ne ofere bucuria de a-i citi și de a-i asculta ideile profunde și inovatoare, în următoarele-i cărți, articole și conferințe.

Prof. dr. Rodica Zafiu

Universitatea din București / Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București

**Profesorul STELIAN DUMISTRĂCEL,
un specialist al comunicării științifice eficiente**

Gheorghe CHIVU

Lingvistul STELIAN DUMISTRĂCEL, cercetător cu o carieră științifică impresionantă, începută acum mai bine de o jumătate de secol, este exemplul rar al specialistului ce acoperă cu egală competență domenii diverse ale științei limbii.

Este un dialectolog reductabil, colaborator și coordonator totodată al *Atlasului Lingvistic Român pe regiuni, Moldova și Bucovina*, lucrare academică de interes național, realizată în cadrul Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide” din Iași (trei volume de hărți și alte două de texte dialectale din această lucrare au apărut între anii 1987 și 2005). Competența sa în domeniu a fost validată și de alegerea ca membru în Comitetul Național Român pentru *Atlas Linguarum Europae* și în Comitetul Național Român pentru *Atlas Linguistique Roman*. A realizat lucrarea de sinteză *Ancheta dialectală ca formă de comunicare* (1997), singura de acest gen în literatura românească de specialitate. A cercetat, îmbinând cunoștințele privitoare la variantele dialectale cu cele de limbă literară, *Influența limbii literare asupra graiurilor dacoromâne* (publicată în 1978 și distinsă de Academia Română cu premiul „Timotei Cipariu”).

Este un lexicograf ale cărui calități și experiență sunt puse în evidență de colaborarea (ca revizor) la trei dintre volumele seriei noi din *Dicționarul academic al limbii române* (tipărite în 1987, 1990, 1992), lucrare fundamentală a lingvisticii românești moderne, și de contribuția sa la redactarea apreciatului *DEXI, Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române* (2007).

Este un foarte cunoscut specialist în studierea frazeologiei, domeniu de cercetare mai puțin abordat în știința românească actuală, în care utilizează cu folos deplin datele antropologiei culturale. Cercetarea „biografiei și motivațiilor” expresiilor românești poartă nu numai amprenta cunoștințelor sale multilaterale, ci și însemnele spiritului scormonitor, specific cercetătorului autentic, dornic să afle, să argumenteze și să comunice limpede și eficient rezultatele îndelungilor și captivantelor sale căutări. Sunt deja „marcă înregistrată”, punct obligatoriu de referință, cărțile sale privind lexicul și expresiile românești (intitulate *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, 1980, respectiv *Expresii românești: Biografii, motivații*, 1997), cărți în care cercetările întreprinse sunt duse, prin

.....
reveniri și aprofundări, ... *Până în pânzele albe* (cum și-a numit sugestiv ediția din 2001, revăzută și augmentată, a volumului publicat în primă formă în anul 1997).

S-a impus, ca profesor și cercetător, prin analizele întreprinse cu pasiune, cu apreciată competență și cu harul comunicării rezultatelor obținute asupra stilisticii și lingvisticii textului publicistic românesc, insistând pe abaterile de la norma literară și evidențiind tendințele actuale ale unei variante funcționale extrem de mobile a românei moderne. Cercetările sale, având deopotrivă deschidere teoretică și menire descriptivă, concretizate în volumul *Limbaajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcționale*, au fost completate prin apreciată carte consacrată *Discursului repetat în textul jurnalistic. Tentația instituirii comunicării fatice prin mass-media* (ambele volume fiind publicate în anul 2006).

STELIAN DUMISTRĂCEL, cercetătorul Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide” din Iași al Academiei Române, extrem de competent în dialectologie și lexicologie, s-a consacrat și ca **profesor**, specialist în domeniul teoriei și istoriei limbii, dar îndeosebi în predarea stilurilor funcționale, cu atenție aparte acordată limbajului publicistic actual. S-a impus rapid în mediul academic prin cunoștințe, prin deschidere spre cei dornici să învețe, dar mai ales prin darul comunicării și printr-un ușor detectabil talent oratoric. Vorbitor captivant, care știe să transmită eficient informația necesară, dar deopotrivă să înțeleagă așteptările, să detecteze nedumeririle auditoriului și să vină în întâmpinarea acestora, distinsul cercetător s-a recreat ca profesor sau, poate mai corect, investigatorul și analistul fenomenului lingvistic românesc și-a completat capacitatea de prezentare din perspective multiple a limbii române.

A transmis astfel alături de informații și permanenta sa dorință de cunoaștere și de aprofundare a cunoștințelor studenților și apoi numeroșilor doctoranzi, îndrumați nu numai să abordeze subiecte dragi maestrului, ci și să investigheze, cu un îndrumător experimentat alături, unele teme proprii de cercetare.

Cercetătorul și profesorul au fost întregiți de **editorul** STELIAN DUMISTRĂCEL. Nu am în vedere atât activitatea pe care a desfășurat-o în cadrul colegiului de redacție al unei prestigioase publicații științifice ieșene (am în vedere „Anuarul de Lingvistică și Istorie Literară”), cât rolul său în difuzarea în spațiul românesc a unor valoroase studii semnate de Eugeniu Coșeriu. Întâlnirea și apoi apropierea de marele savant au marcat pozitiv activitatea intelectualului astăzi omagiat. Contactul precedent cu lumea științifică

.....
germanică (unde și-a început specializarea științifică, revenind ulterior ca profesor invitat și ca autor de prelegeri cu subiect lingvistic), dar, cu certitudine, și cunoscuta sa deschidere spre nou au facilitat o colaborare științifică și didactică concretizată prin volumele *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică. Trei studii* (întocmit, în 1994, în colaborare cu distinsul și regretatul savant Silviu Berejan) și *Prelegeri și conferințe (1992-1993)* (editat, în același an, 1994 ca supliment al „Anuarului de Lingvistică și Istorie Literară”, publicație a Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide” din Iași).

STELIAN DUMISTRĂCEL, cercetătorul, profesorul și editorul, este în cadrul lingvisticii românești contemporane exemplul viu al investigației științifice competente, dublate de comunicarea clară, eficientă și atrăgătoare a rezultatelor obținute.

Activitatea didactică și științifică pe care domnia sa a desfășurat-o în ultimii ani în cadrul Facultății de Filologie a Universității „Alec Russo” din Bălți întrește în mod cu totul fericit această caracterizare.

Pentru toate aceste motive ne exprimăm acordul deplin cu inițiativa de a i se acorda Domnului Profesor Stelian Dumistrăcel titlul de *Doctor Honoris Causa* al acestei prestigioase Universități.

18 martie 2012

Gh. Chivu

Interviu cu Stelian Dumistrăcel

Ala SAINENCO

1. Stimate Domnule Profesor Stelian Dumistrăcel, activitatea și formarea Dumneavoastră este legată, în primul rând, de universitatea ieșeană. V-am ruga să ne spuneți cum ați făcut alegerea acestei universități și a domeniului filologiei?

Alegerea centrului universitar a fost simplă din mai multe motive: aveam doi veri dreپți, mai în vârstă decât mine, studenți la Iași (este drept, la Politehnică!); în vacanțe citeam aceleași cărți, ne împărtășeam dorințele, visurile și... temerile! Așadar, Iașii îmi erau apropiați sentimental și geografic (de altfel, nici nu-mi puteam imagina călătoria lungi și costisitoare cu trenul). Eram sucevean, deci pentru mine însemna foarte mult aura culturală întreținută de școală: de la Iașii lui Creangă și Eminescu, la orașul lui Sadoveanu, cu lumea romanelor și povestirilor sale (parcă-l aud și acum, vorbindu-ne despre aceștia, pe Domnul Surmei, profesorul de limba română de la Școala Pedagogică din Șendriceni-Dorohoi, absolvită în 1954).

De ce filologia? În primele săptămâni ca student, nu-mi venea să cred că nu mai existau în orar cursuri de matematici (de orice fel!). Nu că nu aș fi făcut față (am absolvit cu diploma „de merit”), dar nu aveam nicio slăbiciune pentru calcule și abstracțiuni algebrice sau trigonometrice (mi-au plăcut, totuși, geometria plană și în spațiu). Motivul principal l-a reprezentat însă faptul că, începând din clasele primare, am citit foarte mult (cam tot ce îmi cădea în mână): de la povești, la „doxuri” („Aventurile submarinului DOX”) și romane de aventuri din colecția „15 lei”, la texte din vechile manuale de geografie de liceu (extrase din opere ale lui Simion Mehedinți și G. Vâlsan), apoi, multe cărți ale lui Sadoveanu și aproape toate romanele lui Cezar Petrescu, dar și ale lui Jules Verne, sau proze ale lui H.G. Wells! La Filologie, incredibil, această adevărată patimă devenise program profesional! În anii studiilor medii am citit aproape toate traducerile din literatura rusă (și sovietică!) apărute în acei ani la „Cartea Rusă” (cărțile „vechi” din fosta bibliotecă a Școlii fuseseră arse din dispoziția cenzurii!). Abia în timpul facultății am citit mult din marea literatură; în afara cărților având circulație „oficială”, împrumutam de la Biblioteca Centrală Universitară, pe buletine ante-semnate (în alb) de Profesorul Al. Dima, cărți de la „Fondul S” [= „secret”] pe care acest adevărat Magistru le folosea pentru cursurile de literatură universală și de teoria literaturii; i le aduceam la ore, însă mai întârziam cu restituirea... Nu mi-au fost străine nici lecturile de istorie, fiind

.....
 un cititor al lui Pârvan și Iorga, apoi al martirului G. Brătianu, iar, în ceea ce-i privește pe cei străini, am rămas admiratorul lui Fernand Braudel, cu deschiderea „Școlii Analelor” spre „istoria nonevenimentială”.

2. V-ați orientat inițial, așa cum se știe, spre dialectologie, „benefică, așa cum spuneți chiar Dumneavoastră, formativ pentru orice lingvist”. Itinerarul de după dialectologie este bine cunoscut. Cum motivați „transcenderea” spre alte domenii și care este liantul acestei treceri?

Sigur, revenind la întrebarea precedentă, *filologie* înseamnă și literatură, dar eu nu m-am simțit atras de literatura vremii, atât în ceea ce privește creația, cât și exegeza. Prin anii '60 „creația” însemna, în mare, „Lazăr de la Rusca” și alte „opere” de aceeași speță (care nu semănau cu ceea ce începuseși tu deja să înțelegi prin literatură). Iar pentru un tânăr cercetător de la un institut de profil al Academiei, istoria și critica literară însemnau, aproape în mod fatal (!), obligația specializării în literatura strict contemporană, oarecum organic suspectă, de vreme ce se confunda cu directivele politice... Iar *lingvistica* însemna mult mai mult și mult mai multe, mai întâi deoarece am fost un student foarte activ și la seminariile de limbă literară, de dialectologie sau de gramatică: după răspunsuri sau referate ale colegilor, profesorii îmi cereau în mod curent să intervin, critic, firește, iar eu, nu numai că mă pregăteam, dar nici nu mă sfiam! Au mai fost, apoi, cercurile științifice studențești.

În schimb, orientarea către *dialectologie* se datorează, de fapt, unor împrejurări de ordin strict organizatoric; nu am fost, așa nitam-nisam, un „iubitor” al graiurilor populare! Mai întâi, la absolvire, în pofida faptului că am fost șef de promoție, nu am putut fi reținut ca asistent la Facultate, ci am fost „repartizat în cercetare” (din cauza „dosarului de cadre”). Însă, așa cum am mai spus, la Institutul „Alexandru Philippide” de astăzi „m-a adus” Profesorul Gavril Istrate, pe atunci decan, cel care ne-a ținut cursurile de istoria limbii române literare și de dialectologie. Când a fost lansat proiectul național *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni*, s-a considerat că aș putea participa la elaborarea secțiunii privind Moldova și Bucovina. Practic, după o perioadă de instruire în echipa condusă inițial de profesorii Istrate și V. Arvinte, am devenit organizatorul lucrărilor pentru *NALR-Moldova și Bucovina* (eram și șef de sector) și, apoi, coordonatorul proiectului. La această echipă s-au adăugat colegii care au făcut anchetele de teren și au devenit redactorii-autori ai volumelor apărute până acum din acest atlas, patru de hărți și material necartografiat și trei de texte dialectale (dintre acești colaboratori, i-am avut ca studenți, în anii când am suplinit, la Facultate, cursul de dialectologie, cronologic, pe Adrian Turculeț,

.....
Doina Hreapcă și Ion Horia Bîrleanu; cu ultimii doi am publicat, în 1997, un tratat de teorie și metodologie a domeniului, *Ancheta dialectală ca formă de comunicare*). Așadar, de aici „încadrarea” în dialectologie, una benefică formativ pentru orice lingvist, căci dialectologia înseamnă, mai întâi, contactul cu vorbitorul și cu vorbirea, iar, apoi, pentru cei interesați sau cu „înclinații”, orientarea spre socio- și psiholingvistică, manifestată, în ceea ce mă privește, și prin redactarea tezei de doctorat, publicată parțial în 1978, cu titlul *Influența limbii literare asupra graiurilor dacoromâne. Fonetica neologismului*, distinsă cu premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române. Cunoașterea, înțelegerea și prețuirea valențelor multiple ale vorbirii populare constituie liantul și pentru plasarea în problematica majoră a antropologiei culturale; de aici, studiul expresivității limbii vorbite (cu publicarea volumului intitulat, la a doua ediție, din 2001, *Pînă-n pînzele albe. Dicționar de expresii românești*). Aș mai aminti deschiderea spre pragmalingvistică: la cea de a doua ediție (2011) a volumului *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, am adăugat un „Supliment de analiză din perspectivă pragmatică” (tratând „Ideologizarea publică prin «noua limbă de lemn»” și „Eufemismul subversiv de legitimare”). Mă revendic, în sfârșit, ca dialectolog și în numeroase discuții din două volume publicate în 2006, *Limbaajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcționale și Discursul repetat în textul jurnalistic. Tentația instituirii comunității fatice prin mass-media*. Iată de ce (poate chiar în mare măsură subiectiv) am făcut afirmația la care v-ați referit, în care cred cu toată seriozitatea. Iar rezultatele formației de dialectolog nu le pot raporta decât la complexitatea profesiei de lexicograf, implicând abilitarea în probleme de istoria limbii, de filologie, editarea textelor, fonetică, gramatică, semantică și stilistică (și mă refer la cunoașterea lucrurilor favorizată de activitatea proprie ca revizor, în ceea ce privește regionalismele, la trei volume din Dicționarul Academiei – 1987, 1990, 1992).

3. Suntem tentați să credem că aveți o relație specială cu Basarabia și cu Universitatea din Bălți. Când și în ce împrejurări s-a produs apropierea?

În 1990, au existat momente de-a dreptul înălțătoare; ni se părea, speram că ni se deschid porțile spre înfrățirea plenară și că putem lua parte la acest proces, chiar dacă drumul nu avea să treacă, numaidecât, pe imaginatetele „poduri de flori” ale însuflețirii momentului. Am ținut, mai întâi, între 1992 – 2000, ca profesor invitat, cursuri la Departamentul de limbă și literatură română pentru „studenți străini”, din Republica Moldova și din Ucraina, de la Facultatea de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”. Am proiectat, chiar din 1990, având sprijinul regretatului acad. Silviu Berejan, de la Chișinău, o investigație

.....
etnolingvistică de recuperare a datelor memoriei colective, cu tema *Graiuri românești de la est de Carpați. Etno- și sociotexte*, de colaborare între dialectologi ieșeni și colegii de la Institutul de Lingvistică al Academiei de Științe a Republicii Moldova (anchete în 30 de localități din România, Republica Moldova și Ucraina, ca bază de date pentru publicarea unor volume de etno- și sociotexte). Am participat la numeroase manifestări științifice de specialitate, desfășurate la Iași, Chișinău și Bălți; tot din anii aceia fac parte din colegiul de redacție al revistei „Limba română” (de la Chișinău), în care mi-au apărut mai multe articole, după cum am fost prezent și în alte periodice de profil din Republica Moldova („Revistă de lingvistică și știință literară”, „Semn”, „Contrafort”), am ținut un ciclu de lecții la Universitatea „Alec Russo” din Bălți, care mi-a făcut și marea cinste de a-mi acorda titlul de „Doctor Honoris Causa”.

De orașul Bălți și de Universitatea bălțeană m-a apropiat cel mai mult împrejurarea fericită că, în anul 1975, l-am cunoscut personal pe Magistrul Eugeniu Coșeriu, la Tübingen, după ce îi știam bine unele lucrări, în special *La geografia lingvistică* (utilizată în teza mea de doctorat, 1974), dar și articole de la începuturile cercetărilor sale în domeniu, publicate, ca student la Iași, în „Revista critică” și „Arhiva”. A urmat, apoi, aprofundarea cunoașterii omului și operei, chiar cu prilejul acordării, savantului, a titlului de „Doctor Honoris Causa” din partea Universității „Alexandru Ioan Cuza” (1992) și a Universității „Dunărea de Jos” din Galați (2001), a contactelor cu prilejul editării volumului *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică* (Chișinău, 1994), ca și cu ocazia manifestărilor științifice aniversare sau omagiale organizate, în timp, la Iași sau la Bălți. Obținând, în 1975, o bursă DAAD, și cu recomandarea Profesorului Eugeniu Coșeriu, am avut șansa să-i audiez, la Tübingen, un număr de cursuri de romanistică (trata, atunci, istoria limbii portugheze) și de teoria limbii. Apoi, am avut privilegiul de a mă fi bucurat de încrederea sa și de a mă fi acceptat în preajmă-i în mod repetat, în special începând din 1990, la numeroase manifestări științifice, din străinătate (München, 1993, Barcelona, 1994), din România, de la Bălți și Chișinău, mi-a orientat proiectarea unor volume de editare a operei sale în limba română. În mai 2001 am fost printre participanții la un adevărat „turneu” științific pe traseul Bălți, Mihăileni, Chișinău, Galați, ultimul oraș, unde făceam cursuri la Litere, fiind și gazda ceremoniei de acordare, Magistrului, a titlului de „Doctor Honoris Causa” al universității din acest oraș. Îmi face plăcere să menționez, însă, și bunele relații, colegiale și prietenești, cu profesori de la „Alec Russo”: Gheorghe Popa, Ala Sainenco, Nicolae Leahu, Anatol Moraru, Lilia Trincă și alții, invitați la manifestări științifice de la Iași sau Galați, parteneri de confruntări și discuții într-ale științei

.....
 și ale vieții! Pentru relațiile noastre cu lingviștii din Republica Moldova a însemnat foarte mult faptul că Eugeniu Coșeriu a manifestat și a mărturisit, în repetate rânduri, multă dragoste și bunăvoință față de cei care l-au înconjurat; se poate spune că pe noi, lingviștii din România, ne-a ajutat să-i înțelegem mai bine și să-i apreciem pe colegii basarabeni și tuturor ne-a readus aminte, de la înălțimea cuprinderii, pătrunderii și spiritului universal ce au ilustrat o minte genială și o dăruire incomparabilă, că trebuie să ne prețuim originile, etnia și limba.

4. Cum apreciați ca filolog situația limbii române din Republica Moldova? Care sunt pronosticurile Dumneavoastră pentru situația ei?

Iată o întrebare căreia nu îi poți da un răspuns simplu. Din publicații apărute în Republica Moldova (nu numai de știință), poți constata că „limba exemplară” și-a formulat și câștigat statutul meritat ca normă și ca prestigiu cultural. Personal, pot face aceeași constatare și pe baza prestației lingvistice a studenților mei moldoveni sau a persoanelor cu care am relații ocazional. Dar, atenție, să nu pierdem din vedere faptul că nu există o mare și unică limbă română... pentru toți. Există, dacă ne referim la variația diastratică și diafazică, diferite niveluri de limbă, diferite „publicuri”, practicând ceea ce Magistrul Coșeriu a numit „limbi funcționale”. Apoi, româna literară nu se deprinde numai din carte; în planul culturii, contează nivelul și frecvența comunicării cu vorbitori nativi ai românei performanți lingvistic, prin relațiile bilaterale politice, economice și cultural-artistice. Pe alt plan, cel al comunicării curente, dintre vorbitorii de rând, contează ponderea contactelor lingvistice cu românii din dreapta Prutului, respectiv cu vorbitori ai limbilor populațiilor din stânga Nistrului.

Am observat însă că unii literați și filologi basarabeni mai tatonează un soi de amuzament lingvistic pitoresc, de orientare artistică: „așa grăim noi, ca Ion Creang-a nostru, ca cii di la baștină, di la Drochia!”, ceea ce uneori nu se potrivește. Chiar „rusificarea” este, în destule cazuri, doar o scuză inactuală și o perspectivă fantezistă, șansele limbii române exemplare în Republica Moldova depinzând de corecta poziționare teoretică și culturală a filologilor și scriitorilor moldoveni, dar și a învățământului de toate gradele din această țară.

Iată și un alt aspect, complementar, în legătură cu momentul istoric al limbii române din Moldova. Printre studenții și masteranzii basarabeni veniți la Iași, printre ei mulți deosebit de inteligenți și preocupați de ceea ce vor să devină (ca profesie și ca membri ai societății civile), se ivesc și originali, care se poartă încă de ar părea că trebuie tratați în mod special, ca „frați” în suferință.

.....
Deoarece, tot în tinerețe, eu m-am aflat în situația de a fi (chiar) printre străini, la stagiile de specializare sau documentare în Germania ori în Franța, știu că, într-o situație comparabilă și la vârsta respectivă, ai nevoie de înțelegere, dar că trebuie să încerci să te exprimi performant și că poți impune numai prin seriozitate și prin conduită, în general, prin felul cum îți asumi statutul. Și, deoarece, astfel, eu am făcut impresie bună, sunt sigur că le dau sfaturi bune!

Voi încheia, amintindu-l din nou pe Eugeniu Coșeriu, care ne-a îndemnat să vedem dincolo de opreliști conjuncturale și de presiuni; întăriți de puterea exemplului, să ne spunem cuvântul pentru a ne îndreptăți statutul. În pofida lipsurilor materiale, în pofida dezorientării caracteristice „pragurilor de epocă” ce ne confruntă cu ieșiri convulsive, ba chiar isteroide, nu numai în politică, ci și în domeniile a ceea ce ar trebui să fie reflectarea spiritualității, legăturile dintre noi ne-au dovedit că nu ne lipsește forța de a crede că putem contribui la triumful, normal, al adevărului și al dreptății, și în ceea ce privește istoria și limba dacoromânilor.

VLADIMIR BEȘLEAGĂ – PROMOTOR AL VALORILOR AUTENTICE

***Laudatio* pentru scriitorul Vladimir BEȘLEAGĂ**

Maria Șleahțișchi

Domnul Vladimir Beșleagă este unul din cei mai importanți scriitori ai literaturii române din Basarabia. Patriarh al culturii noastre, Vladimir Beșleagă a consacrat în literatura română din stînga Prutului proza modernă de sorginte psihologică, iar numele său este legat înainte de toate de apariția, consolidarea și dezvoltarea romanului. Personalitate marcantă a vieții social-politice și culturale a Basarabiei, spirit activ, nonconformist, Vladimir Beșleagă este unul din fondatorii statului Republica Moldova. Scriitorul s-a născut la 25 iulie 1931, în satul Mălăiești, raionul Dubăsari, Transnistria, fiind unicul copil al lui Vasile Beșleagă și Eugeniei născută Cicîrlan.

Clasele primare și le trece în cumplite vremi de război, la școala din satul natal.

În 1950 absolvește școala medie și se înscrie la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova. La ieșire, în 1955, a obținut calificarea de licențiat în limba și literatura română (moldovenească pe atunci) și tot în acest an a intrat la doctoratul Catedrei de limbă și literatură. În teza de doctorat își propunea să elaboreze o exegeză asupra unuia dintre subiectele capitale ale literaturii române de la începutul secolului XX, *Liviu Rebreanu, romancierul*. Preocupările științifice din tinerețe au marcat ulterior structura și constructele narrative ale operei lui Vladimir Beșleagă. Autorul romanului *Ion* a devenit un fel de guru al scrisului pentru viitorul romancier. Tema cercetării doctorale aprobată în 1955, an al dezghețului hrușciovist, nu a putut fi însă acceptată ca valabilă pentru susținerea lucrării de grad științific, cu doar cîțiva ani mai tîrziu fiind declarată inacceptabilă pentru comisiile specializate. Sistemul totalitar comunist acoperea libertatea de gîndire din nou, cam pentru patru decenii, cu o gheață groasă. Disperat, cu familia împrăștiată, Vladimir Beșleagă renunță să elaboreze o altă lucrare de doctorat, un gest onest de intelectual pur-sînge, pentru care principiile contează cu adevărat și care nu s-a conformat conjuncturii și nu a acceptat să se căpătuiască cu un așa-zis titlu științific, promovînd pseudo-adevărul, precum au făcut-o atîția.

.....

Cu un doctorat ratat, Vladimir Beșleagă se îndreaptă spre activitatea de ziarist. Anterior colaborase netitular la unele publicații pentru copii și tineret, iar 1958 este angajat cu acte în regulă la revista de satiră și umor *Chipăruș*, aici se reține doar un an, întrucât în 1959 redactorul-șef al revistei este destituit imputându-i-se publicarea unor materiale critice de nuanță antisovietică și naționalistă (acesta era verdictul dat de CC al BC al RSSM). De rînd cu alți tineri din redacție este concediat și Vladimir Beșleagă. Blamat de la diferite tribune și în presă, fără casă și fără masă, scriitorul rămîne pe drumuri. Destinul omului Vladimir Beșleagă va fi contorsionat, soarta, purtîndu-l pe diferite căi unele dramatice, tragice altele, pierderile, durerile și suferințele prin care i-a fost dat să treacă i-au retușat ușor lumina de pe chip cu linii melancolice, dar optimismul, curiozitatea, dorința de comunicare care vin din adîncul firii nu l-au părăsit niciodată, cel puțin așa îl știm noi. Scriitorul Vladimir Beșleagă a debutat editorial la vîrsta de 17 ani cu o poezie dedicată Anului Nou, publicată inițial într-un ziar de perete și preluată ulterior de un ziar din Dubăsari. Putem spune că prozatorul Vladimir Beșleagă s-a născut cum se cuvine, ca tot românul, poet. Trebuie să luăm însă drept moment al debutului editorial anul 1956, cînd a apărut volumul de proze scurte pentru copii *Zbînțuila*. Altfel, generația lui Vladimir Beșleagă, dar și cea care i-a urmat, a debutat în mare parte anume din această zonă a literaturii. Scriitorul însă crede altfel. În 1963 a văzut lumina tiparului un volum de proză pentru adulți *La fîntîna Leahului*. În legătură cu această apariție am reținut următoarea-i mărturisire: „Ca orice autor la apariția primei sale cărți – și o consider *La fîntîna Leahului* prima mea carte serioasă – se cuvenea să am o bucurie. Vai, nu am avut-o poate de aceea că manuscrisul a fost zăbovit prea mult prin fel de fel de sertare sau că procesul de editare prea a durat, din contra am prins imediat ură de ea, căutările mele s-au desfășurat sub semnul negării, distrugerii tuturor principiilor și dexterităților pe care mi le formasem, lucrînd asupra acelor povestiri.” Mărturia autorului povestește de fapt despre o carte negată de către autor însuși. În 1965, zdrobit de pierderea mamei de care scriitorul s-a simțit foarte legat, abandonează proiectul unei cărți la care lucra și revine la subiectul unei povestiri mai vechi. În doar trei luni redactează romanul *Țipătul lăstunilor*, care apăru cu titlul *Zbor frînt* în 1966. Aceasta este cartea care l-a consacrat pe Vladimir Beșleagă ca scriitor, este cartea care a crescut generații de cititori, apreciată de critica literară, intrată în patrimoniul literaturii române. În 1972 Vladimir Beșleagă îi mărturisea confratelui său Serafim Sacă următoarele: „N-am știut și nu m-am gîndit niciodată să-l scriu, cu atît mai mult nu pot ști dacă este într-adevăr cum zici tu frumos, a fost o schiță într-o povestire de vreo două pagini pe care am pierdut-o, odată însă fiind într-un moment de mare durere sufletească am început să scriu ca să scap de ea, ieșea sau nu ieșea

.....
asta nu avea nici o importanță, era un moment de descărcare a sufletului”. Iată scrisul îi oferea scriitorului căutata stare de catharsis. În 1977 avea să facă alte mărturisiri legate de bucuriile pe care i le-a procurat autorului opera sa: „La apariția *Zborului frânt*, am avut bucuria împlinirii, bucuria totalei împliniri, a fost o carte pe care nici eu însumi nu-mi dau seama cum am scris-o, a fost o revelație, cred că așa ceva i se poate întâmpla unui autor o singură dată”.

A urmat munca în proiecte ample, unele realizate doar parțial. Este și cazul nuvelei *Pădurea albastră* care inițial făcea parte dintr-o lucrare de proporții la care lucra autorul în anii 1966-1968. Apoi a urmat în anii '69-'70 romanul *Noaptea a treia*, referat negativ la revista *Nistru* și la editură, ceea ce a făcut ca romanul să zacă în sertare. În perioada totalitarismului comunist scriitorii ale căror cărți nu puteau vedea lumina tiparului, activitatea lor fiind trecută la index de cerberii ideologiei oficiale, reușeau să supraviețuiască prin traduceri. S-a tradus la noi în acea perioadă foarte mult. În 1970 Vladimir Beșleagă publică traducerea celebrului roman *Daphnis și Chloe* al lui Longus, iar 1976 nemuritoarea operă a lui Erasmus din Rotterdam, *Laudă prostiei*. Maestrul Beșleagă s-a lansat și în arta cinematografică, scriind scenariile pentru filme, precum ar fi scenariul la filmul lui Iacob Burghiu *Povârnișul* din 1971.

După un cincinal de funcționare, în anii 1971-1976, la Uniunea Scriitorilor din Moldova în calitatea de secretar al Comitetului de Conducere, scriitorul se consacră în totalitatea scrisului. Își propune proiecte noi, reia proiectele abandonate, cum ar fi, bunăoară, romanul *Prima ninsoare*, publicat în 1979 cu titlul *Ignat și Ana; Nepotul*, romanul care vede lumina tiparului cu titlul *Acasă* în 1976; romanul pentru adolescenți *Durere*, 1978, volumul de eseuri *Suflul vremii*, publicat în 1981.

După 18 ani, vede lumina tiparului romanul *Noaptea a treia* cu titlul *Viață și moartea nefericitului Filimon*, una din puținele opere de sertar ale literaturii române din Basarabia, avea să spună scriitorul Emilian Galaicu-Păun. Printre proiectele din această perioadă merită o atenție aparte preocuparea lui Vladimir Beșleagă pentru romanul istoric. Scriitorul s-a oprit la figura tragică a unuia din cei mai mari cărturari pe care i-a avut cultura română medievală, nefericitul Miron Costin. În urma unei documentări asidue în arhivele României și Poloniei, Vladimir Beșleagă publică primele două cărți ale unei trilogii istorice *Sînge pe zăpadă*, în 1985, *Cumplite vremi*, în 1990.

Mișcarea de renaștere și lupta de eliberare națională a basarabenilor, care începe cu istorica adunare a Uniunii Scriitorilor din 18-19 mai 1987, îl are ca protagonist și pe Vladimir Beșleagă. Anii '87-'93 ai secolului trecut sunt anii zbuciumului pentru triumful cauzei naționale. Scriitorul Vladimir Beșleagă se dedică acestei lupte trup și suflet. În 1990 este ales deputat în primul legislativ al

.....
noului stat Republica Moldova, după 1993, profund dezamăgit de revenirea la putere a neocomuniștilor agrarieni, se distanțează de activitatea politică, revine la unelte și timp de 10 ani își reevaluează stilistic toate lucrările. Din 1994 pînă în prezent este membru al colegiului de redacție al revistei de istorie și cultură *Destin românesc*. În ultimul deceniu a scos numeroase cărți de memorii și de publicistică, ține rubrici la o serie de publicații de orientare democratică și națională.

În 1991, la împlinirea vârstei de 60 de ani lui Vladimir Beșleagă i se acordă înaltul titlu de scriitor al poporului. Maestrul Beșleagă s-a învrednicit de o serie de premii literare printre care amintim Premiul de stat pentru literatură, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova și altele. Scriitorul este un spirit al cetății, pledoaria lui pentru valorile democrației și cele naționale au fost apreciate prin acordarea înaltei distincții de stat Ordinul Republicii la care va renunța în 22 ianuarie 2003 de rînd cu alți confrăți de condei, Mihai Cimpoi, Vasile Vasilache, Ion Hadîrcă în semn de protest față de gestul lui Vladimir Voronin de a acorda aceeași distincție lui Ivan Bodiul, comunistul numărul unu în perioada sovietică a Basarabiei, care „avea pe conștiință mai multe acțiuni odioase” (*Declarația Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova*). Remarcăm că declarație de renunțare la Ordinul Republicii au făcut atunci mai mulți scriitori, dar și-au onorat-o doar cei amintiți mai sus. În anul 2006, numit de criticul Eugen Lungu *Anul lui Vladimir Beșleagă*, Maestrul a recuperat tăcerea din deceniile anterioare prin publicarea a cinci cărți diferite ca specie și scriitură. După ce în adolescență se încercase ca poet, abia acum veni momentul să publice prima sa carte de poezie *Țipătul lăstunului*. De mare valoare istorică – o veritabilă mărturie despre dezastrul moral provocat de regimul comunist – este volumul *Cruci răsturnate de regim. Mănăstirea Răciula 1959*.

Tot ce a scris Vladimir Beșleagă are legătură cu temperamentul său, cu timpul pe care l-a trăit și îl trăiește. Este acel tip de legătură somatică între ființa din carne și sînge și ființa literară care se regăsește în toată opera sa. Scriitorul a dat literaturii o proză somatică, corporală, avea să spună cineva mai tîrziu. Fraza cu reverberații ample, cu detalieri și nuanțări reflectă structura corporală a celui care plăsmuiește opera. Ritmul prozei lui Vladimir Beșleagă se mișcă în încrustațiile cosmice ale locului în care a luat ființă lumea romanelor sale. Cele două maluri ale Nistrului și cele două maluri ale Prutului au dat literaturii române din Basarabia o anumită conștiință scriitoricească. O conștiință marcată de un dramatism aparte, uneori înălțată pînă la tensiunea superioară a tragicului. De la dramaticul destin a lui Isai din romanul *Zbor frînt*, de la nefericitul Filimon pînă la tragicul Miron Costin – viața acestor personaje reflectă anevoioasa cale în istorie a moldovenilor ca parte a românității. Recitind în zilele acestea

.....
romanul *Zbor frînt* mi-am dat seama că anumite reflecții ale personajului sînt de cumplită actualitate, că acea linie a frontului, iată, nu a dispărut. Este un alt front, dar a rămas aceeași linie.

Romancier care a sincronizat discursul prozei basarabene cu modelele literaturii române și europene, care în întreaga sa activitate a avut și are un impact major, personalizat asupra dezvoltării literaturii române din partea stîngă a Prutului, spirit liber, deschis, care a promovat neconținut valorile autentice, naționale și europene, democrația, care a acceptat diferența, Maestrul Vladimir Beșleagă ar onora oricare altă comunitate academică din șirul universităților din Republica Moldova prin acceptul Domniei Sale de a i se conferi un titlu onorific. Avînd în vedere strălucita sa personalitate, avem bucuria și onoarea de a-i conferi astăzi în mod solemn titlul de Doctor Honoris Cauza al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți Domnului scriitor Vladimir BEȘLEAGĂ.

Comisia pentru *Laudatio*:

Președinte: prof. univ., dr. habil., Gheorghe Popa, rector.

Membri:

conf. univ., dr. Maria Șleahțișchi, prorector pentru activitatea științifică, scriitoare;

conf. univ., dr. Nicolae Leahu, decan al Facultății de Filologie, scriitor;

conf. univ., dr. Maria Abramciuc, șefă a Catedrei de literatură română și universală, scriitoare;

Mircea V. Ciobanu, director editorial al Întreprinderii editorial-poligrafice Știința, scriitor;

lector universitar Ghenadie Nicu, scriitor.

Vă mulțumesc.

**Alocuțiune după acordarea titlului
de «Doctor Honoris Causa»**

Vladimir Beșleagă

Bălți, 29.03.12

(Universitate)

Stimate dle rector, președinte al Senatului. Stimați membri ai Senatului, stimați profesori, studenți, colegi.

Dragi oaspeți de la Iași!

Mă bucur foarte mult, în mod special, că acest eveniment, care întrunește într-un mod fericit două persoane (personalități), care sunt distinse cu acest înalt titlu... se produce în zilele când marcăm Marea Unire a Basarabiei cu Patria–Mamă, la cei 94 de ani. Este un eveniment de mare sfințenie/tensiune sufletească și... visul nostru care ne domină de atâția ani și care ne va purta în viitor este acela, că aceste evenimente menite să se producă mai multe și mai frumoase...

În continuare aș vrea să vorbesc despre câteva lucruri...

Întâi și întâi că... mă simt aici, la Bălți ca într-un templu al culturii și spiritualității românești... Aici, aici, aici este viu spiritul marelui lingvist, de talie mondială, Eugeniu Coșieriu, care a făcut liceul aici.

Aici au învățat atâtea mari personalități, printre care și profesorul meu Vasile Coroban, maestrul meu, cel care m-a îndrumat pe căile literaturii...

Vreau să mai relatez un episod: la Congresul III al Scriitorilor din Moldova, în 1965, congresul care a pus problema limbii și alfabetului românesc în fața forurilor conducătoare, l-a avut ca vorbitor pe un profesor, director de școală, care a învățat tot aici... Se numea Leonid Colibaba, din rnul Râșcani. Pătărania asta am aflat-o de la fiica Domniei Sale. Deci, învăța aici, la Liceul de băieți, iar vizavi se afla Liceul de fete... și... care... emoții... Dânsul s-a urcat pe gard și s-a uitat spre liceul celălalt, la domnișoarele liceene...

Maria Șleahțișchi: Era Liceul de fete, „Regina Maria”... În chiar localul unde ne aflăm noi acum...

V. Beșleagă: Directorul liceului l-a pedepsit... l-a exclus din liceu... A aflat tatăl băiatului, care era did Ivan, un ucrainean... a pus boii la car și din rnul Râșcani a venit pân-aici, l-a luat de-o ureche și i-a spus așa: „*Ia tobi pocaju: iluminat! Ia tobi pocaju: iluminat!*” El pronunța cuvântul „iluminat” în loc de cuvântul „eliminat”...

(Râsete în sală)

.....
„Ia tobi pocaju: iluminat!

Iar Vasile Coroban, în amintirile lui, față de Vasile Vasilache... (Apropo, de aici a pornit și un ziarist de mare clasă, care se numea Zenon Reaboșapca, cu care am lucrat în anii 1960 la „Cultura”)... Da, și fiind ei într-o cârciumă, în acele zile de sfârșit de iunie 1940, când au aflat de la hanğița, care era o evreică, precum că vin rușii, ce-au făcut? Au luat vreo 5 sticle de vin, s-au băgat într-o claie de fân și așa, acolo, au benchetuit, până s-au văzut „eliberați”...

În continuare aș mai vrea să vă spun câteva lucruri... Ceea ce a vorbit în discursul ei dna Maria Șleahțișchi, poetă remarcabilă, doctor, conferențiar, prorector, referitor la anumite momente din viața și activitatea mea literară, lucruri mai mult sau mai puțin cunoscute... Aș vrea să punctez doar câteva momente, pentru că nu e, poate cazul... Mă obligă această, ca să zic așa, această uniformă, să fiu ceva mai academic, mai echilibrat...

Aș vrea să vă vorbesc... despre ce? Nu vă voi spune cum am început eu să... scriu... Ce școală am făcut... Eu veneam în literatură dintr-o zonă cu o atmosferă, cu un climat lingvistic precar...

Era imediat după război...

Am văzut război...

Am trăit foametea...

Am văzut deportări...

Profesorul nostru de matematici, în 1949, când să absolvim școala medie, a fost „furat” noaptea și... nu l-am mai văzut – gata, s-a terminat cu el!

Bunelul meu de pe mamă, pe când aveam vreun an și ceva, a fost deportat în Siberia și acolo curând a murit...

Tatăl meu, în anul când am devenit student, a fost arestat și judecat la 20 de ani de lagăr de muncă silnică...

Mamă-mea dată afară din casă, casa confiscată...

Nevoi, nevoi, nevoi, nevoi!

Dar setea de cunoaștere, setea de cultură, setea de frumos m-a ajutat să le înving pe toate... Și... din copilărie, din adolescență... când am început să compun niște versuri, când am înțeles eu că... m-au ferit în viață și... m-au ajutat...

Am vrut să vă povestesc, cum a fost și cum s-a întâmplat. Aveam 17 ani. Lucram la aria colhozului, la câmp, departe de sat, la treieratul grâului. Zece zile nu veneam în sat... Și... Dacă aveam 17 ani... Și: fetele, care munceau tot acolo, aveau și ele 17 ani și... erau frumoase... Eu am pus ochiul pe una și... zic, stai... mă... Și când s-a aflat de treaba asta, de s-a auzit în sat, o mătușă de-a mea, prin cineva, a poruncit să-mi spună (a poruncit, adică să-mi transmită cu mare

.....
 îngrijorare!), să-mi spună așa: „Tu să nu te dai la fata asta, că fata asta-i... sora ta!” Măi, măi! Când am auzit eu așa... dar ea era frumoasă! De unde... așa?

Deci, am aflat eu... că tatăl meu când a fost el flăcău... a avut o dragoste, de la care s-a născut o fată! Și eu, care... mă consideram singur pe lume! Singur la părinți...

(Râsete în sală)

V. Beșleagă: Da... Și tot în perioada aceea am descoperit, adică, am aflat, care a fost contextul, cum am venit eu pe lume?

De ce am venit eu pe lume?

Bunelul meu, când a fost deportat... Adică, mama mea tocmai în perioada deportărilor s-a măritat. Dacă nu se mărita, o deportau și pe dânsa. Dar așa a fost dus fratele ei mai mic, de 12 ani, și acolo a murit și el, sfâșiat de lupi...

Și când am aflat eu în ce context m-am născut, cum am venit pe lume, mi-am zis: „Măăăăi! D-apoi viața mea e pe... pe... moartea lor! Pe pieirea lor! Am eu dreptul să trăiesc pe lumea asta?” M-am aruncat eu așa, pe-o movilă de grâu, cu fața-n jos și cu mâinile întinse în părți și mi-am zis: „Eu nu am dreptul să trăiesc – eu trebuie să mor!” Sunt așa momente în viață, mai ales în adolescență, când probleme existențiale fundamentale ajung la cea mai mare tensiune...

Și nu știu de unde a venit o voce și mi-a spus: „De acuma dacă ai venit pe lume, trebuie să trăiești. Iar dacă trăiești, trebuie să faci ceva, ca să-ți justifici viața ta, trebuie să-ți justifici existența ta. Trebuie să spui... adevărul, despre durerile lumii, adevărul despre neamul tău!” Și abia târziu, târziu, după cum a spus și dna Maria, târziu am ajuns să-mi fac datoria această sfântă.

Eu am avut trei debuturi, am debutat de trei ori, pentru că nu aveam suficientă cultură, nu aveam unelte, nu aveam atâtea... Abia pe timpul liberalizării relative din perioada lui Hrușciiov, când s-a ridicat zidul de la Prut între Moldova și România și a început să ne vină literatură română, literatură universală, abia atunci am putut să mă formeze ca intelectual și literat.

Și asta la 30 de ani am editat o carte serioasă, pe când Labiș scria la 16 sau chiar la 14 ani „Moartea căprioarei”... Or, toate astea m-au costat eforturi colosale!

În continuare ce-aș vrea să vă mai spun?

Dna Maria s-a referit în discursul dei la anumite momente din biografia mea și din activitatea de creație.

O să mă opresc doar la două momente.

Deci, zic, așa: eu nu mă consider un scriitor profesionist. Am avut perioade când nu am publicat nimic timp de zece ani. Am avut perioade când nu am scris mai mult timp. Eu am scris doar atunci, când nu am mai putut să nu

scriu! Am scris doar atunci când m-a răzbit, când m-a durut, când m-a fript la inimă, când nu am mai putut să nu scriu!

Acea carte care a zăcut în uitare 18 ani, a fost... este cartea mea de vârf, pentru că acolo era... Ce era? Ea a venit să se realizeze după ce a fost dat jos Hrușciiov și... și a fost pus capăt perioadei de liberalizare...

Bine că am reușit să editez acest roman „Zbor frânt”, că dacă mai întârzia, gata nu s-ar mai fi publicat...

Iar în romanul „Noaptea a treia” se conține ceva, care ne exprimă pe noi în general, de oricând, din toate timpurile! Este ceea ce profesorul de la Huși Teodor Codreanu o numește „drama sfâșierii” noastre. Drama sfâșierii. Ce înseamnă „drama sfâșierii”? Or, suntem trași și într-o parte și în alta! Noi suntem duși și încolo și încolo! Fac această metaforă... ca să țină minte cei care mă ascultă...

Voce din sală: Metaforă!

V. Beșleagă: Metaforă? Da, metaforă! Deci, ar fi cam așa: cutremurele cea mai mari de unde ne vin? – Din Vrancea! Iar frigul și gerurile cele mari de unde ne vin? – Din Siberia!

Sufletul nostru de unde ne vine? – Din Vrancea? Iar gazele și căldura de unde ne vine? Tot din Siberia! Deci..... ce să fie asta?

La mine-n sat a fost un folozof, un folozof autodidact, un om foarte citit, informat, care a formulat o teorie foarte interesantă despre caracterul omului, despre caracterul popoarelor. El afirmă că pământul reflectă caracterul și comportamentul... Cum se numesc? Plăci tectonice. Pământul are mai multe plăci tectonice, care influențează firea popoarelor... Neamul românesc e așezat la ruptura a două plăci tectonice, care sunt situate sub Carpați... Ele joacă, de unde ne vin cutremurele... Un savant, Huntington, în cartea lui „Ciocnirea civilizațiilor” afirmă că Europa cuprinde până la Carpați, dincolo de Carpați... dacă mai este ea?.....

.....

Aici se dă lupta.... Ceea ce s-a întâmplat la Primărie, în timpul „Marșului Unirii”, asta este de acum perioada când.....

.....

Asta nu mai este numai sfâșiere – asta-i Destin!

Și nu știu cum o să rezolvăm noi și... ce-o să facem?

Eu mă mir, cum de-am avut eu parte de atâtea zile, să ajung să trăiesc și astăzi?

Când stau să mă gândesc, îmi zic, că am trăit în perioada arhaică – patriarhală: cu calul, cu căruța, cu... cu stative, cu opinca, am purtat opinici! Apoi

.....
 a venit perioada tractorului... Apoi a mai venit radioul – televiziunea, iar acum perioada informaticii... a globalizării...

Iată că am ajuns și la... globalizare!

Îmi mai rămâne să spun despre un lucru și am încheiat. Ce facem noi, un popor mic, în epoca globalizării și informatizării? Noi ne apărăm. Nouă mereu ni se ia! Noi vrem să creem ceva mai mult, să obținem... dreptul la libertate, dreptul la adevărata identitate, la denumirea corectă a limbii și atâtea, atâtea! La noi nu e nimic normal, firesc. Totul ți se ia!

Faci eforturi ca să câștigi cele furate, ca să normalizezi cât de cât, dar iar dă peste tine și iar îți ia!

Se vede că în epoca aceasta a globalizării, a uniformizării, cred că ne revine nouă datoria să apărăm ceva... Am o idee, pe care aș vrea să v-o împărtășesc.

Eu nu știu, dacă pe lumea asta se poate trăi în mod normal din punct de vedere material și... nu știu cum, și în același timp a fi moral, a fi vertical, a fi drept – nu știu! La noi mai există principiile morale și... tradiționale... În Europa acestea toate au dispărut.....

.....

Cum zice Eminescu..... ce i-a răspuns Mircea sultanului:

„Eu îmi apăr sărăcia, și nevoile, și neamul”...

Cum să nu cred eu că e anume așa, mări? Noi ne apărăm sărăcia, că bogăția nu am avut-o și nu știm de-o s-o mai avem vreodată. Ceea ce înseamnă că sărăcia este bogăția noastră!

Care: sărăcie?

Sărăcia spiritului? sau sărăcia bunurilor materiale? Iată vă întreb: ce e asta?

Ce-aș mai vrea să adaog? A, cu doctoratul meu... Cu Rebreanu. Când a fost expulzat profesorul Coroban de la Universitate) dlui a fost conducătorul meu științific) și mi l-au numit în loc... știți pe cine? Pe Iosif Varticean! Și așa era regula: o dată la nu știu câte luni să se facă o dare de seamă, ce și cât a scris doctorantul. Vine ziua respectivă, mă cheamă și pe mine. Dânsul întârzia... Eu stau în hol, la rectorat. Iar rector era Cepurnov, om de treabă...

Iată că vine el, fuga, fuga, cum era, iute... „Iaca, zice, din mers, m-au chemat aicea... ce-ai scris tu acolo?..” (dar eu îi dădusem producția mea, a ținut-o un an de zile și nu a citit nimic!) După care mă întrebă așa: „Și ce mai scrie acel Rebreanu al tău?” Auzi tu? Eram în 1957 și dânsul mă întrebă: ce mai scrie Rebreanu, care era mort din 1944. Zic: „Îi mort demult, Iosif Constantinovici!”

- „Aaa?!”

(Râsete în sală)

.....
V. Beșleagă: Iată așa conducător am avut eu!

În încheiere aș vrea să mulțumesc corului... Ah, ce frumos au cântat copiii „Gaudeamus igitur!”

La început am avut impresia că acolo, sus, e o strană... Ca într-o biserică... O să mai cântați o dată?

O voce din cor: - Daaa!

V. Beșleagă: Ce frumos! Tare mi-a plăcut! Grozav mi-a plăcut! Aici chiar închei.

Sunt bucuros că avem aici prieteni dragi de la Iași.

Le exprimăm toată dragostea noastră și bucuria că ne-am întâlnit.

Da, pe la începutul anilor 1990, dl prefect de Iași, Dan Gâlea, mi-a repartizat o cămăruță la un liceu, în Bucium. Mergeam deseori la Iași, de acolo în două trei ore ajungeam la Chișinău, aici luam rabla mea de mașină și o altă oră și ceva eram la Mălăiești, în satul meu, la casa mea... Ce mare distanță? Vreo două sute și ceva de kilometri!

O, nu sunt mari distanțele acestea! Doamne, numai de-ar dispărea mai repede acest hotar de pe Prut!!! Că așa... ce se întâmplă? Am avut o invitație de la Iași: veniți la noi pe data de 7 (aprilie)!

Cum să vin, dacă nu am viză? Nu am viză...

Mă bucur că guvernarea noastră face demersuri ca să putem circula liber...

Ca să vezi tu ce comedie e pe lumea asta?

Eu vreau să merg în România, care... care... care... e țara noastră, nu?

Dar trebuie să fac, să am viză? Când merg la mine, la Mălăiești, dau peste separatiști și iar sunt nevoit să fac hârtii, auzi? Formular de... imigrație!.. Eu, la casa mea imigrant!

Așa ceva se poate întâmpla și se întâmplă numai la noi, în această rezervație cunoscută în lume drept

Republik of Moldova!

Curat: Of, Moldova!

(Aplauze)

06.06.12

NOUA REVISTĂ FILOLOGICĂ
Norme de redactare

1. Prezentarea manuscrisului

Materialele vor fi predate sau trimise redacției prin poșta electronică, redactate în PS Word / Windows, generația 1998 și urm., Times New Roman, precum și într-un exemplar printat.

2. Dimensiuni acceptate – max. 30.000 semne (1200 semne/pagină);

3. **Rezumatele:** Articolele vor fi însoțite de două rezumate: unul în limba originalului și altul într-o limbă de circulație internațională. Rezumatele nu vor depăși 700 de semne.

4. **Titlul** va fi scris în limba originalului și într-o limbă de circulație internațională.

5. Textele vor fi însoțite de **cuvinte-cheie** (7-17), scrise în limba originalului și într-o limbă de circulație internațională.

6. Forma articolului

6.1. Structura articolului

- **titlul lucrării** – minuscule, 14, bold, centrat,
- Prenumele și NUMELE autorului/autorilor, la 1 rând distanță de titlu, în partea dreaptă a paginii – 12, bold,
- textul – 12,
- referințele bibliografice, la un rând distanță de text,
- rezumatul lucrării în una din limbile de circulație internațională, la 1 rând distanță de bibliografie – 11,
- afilierea, la 1 rând distanță de rezumat – 11, italice.

6.2. Reguli de ierarhizare

În cazul divizării conținutului articolului, acesta se va face prin numerotarea capitolelor și a subcapitolelor potrivit sistemului decimal, fie că se optează pentru inserarea de titluri și subtitluri sau nu.

În cazul în care, în interiorul capitolelor sau subcapitolelor, sunt necesare enumerări sau ierarhizări de exemple, se pot întrebuița următoarele tipuri de notare:

7. (I), (II), (III) etc.
8. (A), (B), (C) etc.
9. (1), (2), (3) etc.
10. (a), (b), (c) etc.

10.1. Normele ortografice

Pentru articolele scrise în limba română, normele ortografice sunt cele din DOOM.

10.2. Caractere tipografice

11. MAJUSCULELE se folosesc potrivit regulilor ortografice standard ale limbii în care este redactat articolul și la scrierea numelui autorului;

12. *italicile* se folosesc pentru indicarea caracterului de exemplu a unui cuvânt sau sintagmă și la notarea cărților și articolelor citate în text sau bibliografie;

13. spațierea se folosește pentru reliefaarea unui concept;

14. **aldinele (bold)** se întrebuințează la scrierea titlurilor și subtitlurilor.

14.1. Bibliografia

Fiecare articol sau studiu este însoțit obligatoriu de o Bibliografie, care conține lucrările citate, inserate în ordine alfabetică a numelui autorului, fără a fi numerotate.

Pentru diferite varietăți de titluri, colaboratorii sunt rugați să respecte modelele de mai jos:

Adam, Jean-Michel, *Lingvistica textuală. Introducere în analiza textuală a discursurilor*, Iași, Editura Institutul European, 2008.

Petrescu, Camil, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război, Opere*, vol. I, II, București, Editura Minerva, 1979.

Blaa, Lucian, *Spațiul mioritic*, în *Trilogia culturii*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1969.

Hall, Robert Jr., *The „neuter” in Romance: a pseudo-problem* în *Word*, 1965, 21, p. 21-427.

14.2. Citarea și referințele

15. citatele se dau între ghilimele, nu se folosesc italicile;

16. referințele în text se dau între paranteze, indicându-se numele autorului, anul ediției operei și pagina, conform modelului: (Coșeriu 2000: 98).

16.1. Notele de subsol

În notele de subsol se dau, de regulă, informații mai ample (citate, explicații etc.). Notele de subsol se numerotează începând cu 1 și se inserează automat prin Word.

16.2. Scheme și tabele

Schemele și tabelele fac parte din text. Este preferabil ca acestea să fie realizate în programul Word.

**UNIVERSITATEA DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI,
FACULTATEA DE LITERE**

Specialități

Licență

Limba și literatura română și limba engleză / germană / franceză / spaniolă

Limba și literatura rusă și limba română / engleză

Limba și literatura ucraineană și limba română

Jurnalism

Științele comunicării

Limba și literatura engleză și limba franceză / germană / spaniolă

Limba și literatura franceză și limba engleză / germană / spaniolă

Limba și literatura germană și limba engleză / franceză / spaniolă

Limba engleză și limba germană / franceză, traducători

Limba franceză și limba germană / engleză, traducători

Limba germană și limba engleză / franceză, traducători

Masterat

Tehnologii și principii educaționale moderne în limbile străine

Didactici moderne ale disciplinelor filologice (română / rusă)

Didactica literaturii universale

Didactica limbii române în școala alolingvă

Didactica limbii străine (franceza / engleza)

Limbii moderne aplicate (franceza / engleza)

Contact:

Telefon: (231) 5-24-72

E-mail: facultate.litere@gmail.com

Web: <http://www.usarb.md/facultati/filologie/>

<https://www.facebook.com/litere.usarb>

